

Hvor slemt
ka' det være?

- En antologi om
it-relaterede seksuelle
overgreb på børn og unge

Red Barnet

Save the Children Denmark

Gitte Jakobsen er socialrådgiver, cand. scient.soc. og seniorrådgiver ved Børns beskyttelse, Red Barnet. Gitte har 20 års erfaring fra arbejdet med udsatte børn og familier kommunalt og regionalt. Hun har i mange år arbejdet med voksne med senfølger efter tidlige barndomstraumer. Siden 2012 har hun været ansat i Red Barnet med fagligt fokus på vold og seksuelle overgreb på børn - herunder især it-relaterede seksuelle overgreb.

Helene Almind Jansen er cand. psych., autoriseret og specialistgodkendt i psykoterapi med børn og unge. Helene har i mange år arbejdet med behandling og udredning af børn, unge og voksne udsat for seksuelle overgreb, og har bl.a. forsket i emnerne grooming og it-relaterede overgreb på børn, børns oplevelser som vidne i retssager samt effekten af gruppebehandling. Siden 2014 har Helene udført klinisk arbejde inden for det almensexologiske, transseksuelle og seksual-kriminelle felt.

Kuno Sørensen er cand. psych., autoriseret og specialistgodkendt i psykoterapi med børn og unge. Ansat som seniorrådgiver ved Børns beskyttelse, Red Barnet. Kuno har gennem mange år arbejdet med udsatte børn og familier i kommuner, amter og børnepsykiatri. Siden 2001 har han været ansat i Red Barnet med fagligt fokus på vold og seksuelle overgreb på børn, herunder især it-relaterede seksuelle overgreb samt børn og unges sociale liv online.

Henrik Gundorff er politiassistent og har været ansat i politiet i 29 år. Han har gennem de sidste 8 år arbejdet som it-efterforsker ved Nationalt Cyber Crime Center (NC3) under Rigspolitiet med speciale i især online efterforskning og sager om seksuelle overgreb på børn.

HVOR SLEMT KA' DET VÆRE?

– En antologi om it-relaterede seksuelle
overgreb på børn og unge

HVOR SLEMT KA' DET VÆRE?

– En antologi om it-relaterede seksuelle
overgreb på børn og unge

Dette materiale er støttet økonomisk af Rådet for Offerfonden. Materialets udførelse, indhold og resultater er alene forfatterens ansvar. De vurderinger og synspunkter, der fremgår af materialet, er forfatterens egne og deles ikke nødvendigvis af Rådet for Offerfonden.

| RÅDET FOR OFFERFONDEN |

NC3
POLITI

STOP
DIGITALE OVERGREB NU
redbarnet.dk/ansmeld

 Red Barnet
Save the Children Denmark

Hvor slemt ka' det være?

– En antologi om it-relaterede seksuelle overgreb på børn og unge

© Red Barnet, 2015

© Helene Jansen, 2015, artikel om behandling af it-relaterede seksuelle overgreb

Tekst: Gitte Jakobsen, seniorrådgiver og Kuno Sørensen, psykolog, Red Barnet | Henrik Gundorff, politiassistent, NC3 Rigspolitiet | Helene Jansen, psykolog, Sexologisk klinik.

Redigering af tekster: Ida Fabricius Bruun, journalist

Grafisk design: Peder Hovgaard, www.ph7.dk

Tryk: Toptryk Grafisk

1. udgave. 1. oplag

ISBN: 978-87-91682-66-7

Red Barnet arbejder i Danmark og flere end 120 andre lande. Vi redder børns liv. Vi beskytter og styrker dem. Vi kæmper for deres rettigheder. Vi er Save the Children – verdens førende uafhængige organisation for børn.

Red Barnet yder nødhjælp og forebygger katastrofer. Vi bekæmper vold, overgreb og mobning. Vi sikrer skolegang, opbygger fællesskaber og styrker børns modstandskraft. Vi arbejder politisk for positive forandringer for udsatte børn og skaber debat om børns livsvilkår.

Red Barnet er en demokratisk organisation med engagerede frivillige, der er organiseret i 65 lokalforeninger. De frivillige giver oplevelser til børn på ferielejre, i naturen og lokale fællesskaber. De driver genbrugsbutikker og træder til ved Red Barnets indsamlinger.

Red Barnet | Rosenørns Allé 12 | 1634 København V

Telefon 35 36 55 55 | www.redbarnet.dk | redbarnet@redbarnet.dk

www.redbarnet.dk/anmeld

INDHOLD

Indholdsfortegnelse	5
Forord	9
Læsevejledning	13
Internettet giver krænkerer nye muligheder	15
<i>Kuno Sørensen, Red Barnet</i>	
Den teknologiske udvikling har givet nye muligheder for at kommunikere – desværre også for voksne med seksuel interesse i børn, der på de mange online-platformer kan kontakte børn og unge og samtidig dele erfaringer, billeder og film med andre voksne. I denne artikel vil vi give et kort historisk tilbageblik på internetkommunikationens udvikling og betydning for seksuelle krænkelser. Derudover vil vi gennemgå en række historiske sager, der har haft særlig betydning for lovgivning og praksis på området.	
En opvækst med sex og porno	25
<i>Kuno Sørensen, Red Barnet</i>	
Med internettet er sex og porno blevet uhyre let tilgængeligt for alle aldersgrupper, og selvom porno- og datingsites henvender sig til voksne, kigger børn med. I denne artikel vil vi gennemgå nogle af de platforme, der udbyder sex, og beskrive, hvordan de påvirker børn og unge.	
Grooming – en strategisk proces	33
<i>Kuno Sørensen, Red Barnet</i>	
Forud for et seksuelt overgreb er ofte gået en længere proces, hvor krænkeren har bearbejdet et barn eller en ung til at ville overskride sine grænser. I denne artikel vil vi gennemgå de faser, krænkeren gennemgår med barnet for at kunne begå overgreb på det – online eller fysisk.	

Et billede er ikke bare et billede 47*Gitte Jakobsen, Red Barnet*

Både udbuddet af og efterspørgslen efter billeder og videoer, der kan tilfredsstille voksnes seksuelle fantasier om børn, er stærkt stigende, og indholdet varierer fra billeder, hvor børn poserer alene til grove overgrebsbilleder. I denne artikel vil vi redegøre for de billedkategorier, vi i Red Barnet, hos politiet og i dansk retspraksis bruger, når vi vurderer de forskellige typer af billeder og videoer.

Behandling af it-relaterede seksuelle overgreb 57*Helene Almind Jansen, psykolog*

Når legen på nettet går galt og ender med seksuelle overgreb, er det vigtigt, at barnet får den rette behandling. I denne artikel vil vi gennemgå nogle af de udfordringer, der følger med online-overgreb og trække nogle perspektiver og cases fra den psykologiske behandling frem.

Sådan arbejder politiet 75*Henrik Gundorff, NC3 og Gitte Jakobsen, Red Barnet*

Når politiet får anmeldelser af overgrebsbilleder, går en større efterforskning i gang, der handler om at kategorisere billederne, finde ophavsmændene, dem, der har downloadet billederne, og de børn, der er ofre for overgrebet. Med et globalt internet inddrager indsatsen ofte politi i flere lande. I denne artikel vil vi gennemgå politiets redskaber, arbejde og indsats mod billeder af seksuelle overgreb på børn. Artiklen nævner også politiets indsats mod andre it-relaterede kriminelle handlinger, der krænker børn og unges rettigheder.

Red Barnets arbejde for at bekæmpe onlineovergreb 87*Gitte Jakobsen, Red Barnet*

Red Barnet er engageret i en lang række aktiviteter, der er med til at beskytte børn mod vold og seksuelle overgreb. I denne artikel beskriver vi arbejdet, der blandt andet inkluderer driften af den danske hotline, hvor borgere kan anmelde

onlinebilleder af seksuelle overgreb på børn, og informationsarbejde til både politikere, børn, forældre og fagfolk.

Digital børnesexturisme 97

Kuno Sørensen, Red Barnet

Voksne, der er interesserede i sex med børn fra tredje-verdenslande, kan nu spare flybilletten og hjemmefra bestille live-streaming af overgreb, hvor de selv har lavet drejebogen. I denne artikel beskrives dette nye fænomen, baggrunden for det og den gældende lovgivning på området.

Perspektivering – en række etiske og andre dilemmaer ... 101

Gitte Jakobsen, Red Barnet

I denne afsluttende artikel vil vi perspektivere på de temaer, vi har berørt i artiklerne. Vi bringer stof til eftertanke og opfordrer til en styrket indsats på en række områder, som kan gøre verden til et bedre og mere trygt sted at være barn.

FORORD

"Det skete jo ikke rigtigt. Det var på nettet, og vi mødtes aldrig sådan fysisk."

Dreng, 14 år

"Hun havde brug for en ven, og hun var jo glad for den opmærksomhed, jeg gav hende."

Voksen, 37 år

"Det begyndte med chat på spilsiden. Jeg troede, det var en pige på samme alder som mig. Vi delte billeder. Pludselig havde jeg delt flere billeder, nøgenbilleder. Og pigen var en mand, meget ældre end mig. Jeg ku' ikke slippe ud af det. Han truede med at dele billederne på nettet."

Pige, 12 år

"Hvor slemt kan det være?"

Der er jo ikke sket et fysisk overgreb."

Voksen i behandlingssystemet

Sådan kan man godt tænke, når man hører om it-relaterede seksuelle overgreb. Men selvom et møde måske kun sker online, er der stadig tale om overgreb, og ofte er der gået en længere manipulering – også kaldet grooming – forud for de seksuelle krænkelse. Så det er slemt. Det er alvorligt, og det er traumatiserende for de børn og unge, der udsættes for it-relaterede seksuelle overgreb. Det helt uventede og voldsomme tillidsbrud,

der følger af grooming, sætter sig dybe spor i sindet. Og den kendsgerning, at billeder, der ligger på nettet, aldrig helt kan blive slettet, giver helt nye perspektiver på begrebet 'senfølger af seksuelle overgreb'. Ofrene tumler ofte med stærke følelser som skyld og skam, og for mange af dem bliver mindreværd og angst en del af hverdagen.

Det kan være hårdt og svært at forholde sig til, at seksuelle overgreb sker, og at den digitale udvikling har gjort mulighederne endnu større for voksne, der har seksuel interesse i børn. Men vi bliver nødt til det. Ligesom vi bliver nødt til igen og igen at bryde tabuet og tale om virkeligheden – både den, der hører til i det fysiske møde, og den, der findes online, og som denne antologi handler om. Ellers kan vi ikke gøre noget ved det.

RED BARNETS FORPLIGTELSE

Red Barnet etablerede i 2001 både en hotline til bekæmpelse af billeder af seksuelle overgreb på børn på nettet og hjemmesiden sikkerchat.dk. Begge arbejdsområder giver os i kombination med vores internationale samarbejde en særlig indsigt i de it-relaterede seksuelle overgreb på børn.

I 2006 udgav vi bogen 'Fra kigger til krænker' om de it-relaterede seksuelle overgreb. Bogen samlede faglig viden om billeder af overgreb, om konsekvenser for ofrene, om krænkeren og grooming-processer samt hele indsatsen mod børnepornografi, som det blev kaldt dengang.

I årene siden da har vi udgivet faghæfter om indsatser ved seksuelle overgreb, om overgrebsbilleder, der går verden rundt, og en rapport, der sætter fokus på poseringsbilleder, som ligger i gråzonen til det strafbare. Vi har bidraget til forskellige fagbøger og skrevet kronikker om gråzonebilleder og vores syn på seksuelle krænkerere. Vi har holdt utallige faglige oplæg på temadage og konferencer og kommenteret på emnet i pressen. Fordi det er vigtigt hele tiden at holde fokus på dette område, og fordi vi har den særlige og højt specialiserede viden og erfaring på feltet, som også forpligter til at formidle faglig viden både til professionelle og til den brede befolkning. Som børnerettighedsorganisationer

har vi også en særlig forpligtelse til at tale børnenes sag og til at sikre dem den beskyttelse, som de har brug for og ret til.

BØRN SOM OFRE FOR IT-RELATEREDE SEKSUELLE OVERGREB – ET PROJEKT

I 2014 besluttede Red Barnet at gennemføre en mere systematisk formidling af denne specialiserede viden til fagpersoner.

Vi valgte at supplere vores egen faglige viden med viden fra en specialist fra NC3, Rigspolitiets Cyber Crime Center, og en psykolog, som særligt har beskæftiget sig med behandling af børn og unge, der har været ofre for it-relaterede seksuelle overgreb. Med en bevilling fra Rådet for Offerfonden blev det muligt henover vinteren og foråret 2014-15 at afholde temadage for specialister i de fem børnehuse og tre Centre for Seksuelt Misbrugte (CSM). Desuden medvirkede vi på en temadag for kommunale sagsbehandlere i Region Sjælland og afsluttede med at afholde to konferencer om emnet. I alt nåede vi ud med undervisning og faglig opkvalificering til 324 fagpersoner i hele Danmark fra stort set alle relevante faggrupper og typer af arbejdspladser: socialrådgivere, psykologer, politiassistenter, kriminalkommissærer, ssp'ere, lærere, sygeplejersker, børnelæger, retsmedicinere, jurister og faglige konsulenter fra skoler, hospitaler, børnehuse, faglige organisationer og behandlingstilbud.

På baggrund af oplæg fra disse temadage og konferencer har vi nu skrevet denne række af faglige artikler og en afsluttende perspektivering, fordi vi gerne vil dele vores viden med mange flere.

Vi ved nemlig, at jo bedre fagpersoner bliver til at møde børnene i deres virkelighed og tale med dem om det, de oplever, jo lettere bliver det for børnene at tale om deres erfaringer. I bedste fald forebygges it-relaterede overgreb. Og hvis skaden er sket, får børnene hurtigere og bedre hjælp, når flere ved, hvad de skal gøre og hvordan.

Derfor vil vi også gerne udfordre såvel fagpersoner som beslutningstagere til at stille skarpt på den nødvendige indsats, der

kræver, at vi arbejder sammen på tværs af faggrupper, på tværs af sektorer og på tværs af landegrænser.

Antologien har stor værdi, men den koster ikke noget. Tak til Rådet for Offerfonden, som bevilgede tilskud til hele projektet inklusive afholdelse af alle temadage og konferencer og til udgivelse af denne antologi.

*Gitte Jakobsen, projektleder og seniorrådgiver,
og Kuno Sørensen, psykolog*

Red Barnet

Denne antologi er tilgængelig på Red Barnets hjemmeside www.redbarnet.dk/anmeld under 'Ressourcer', både som e-bog til læsning på skærmen og som pdf-dokumenter, der kan downloades. Siden opdateres desuden med supplerende relevante artikler og henvisninger til andet relevant faglitteratur.

LÆSEVEJLEDNING

Antologien handler om **it-relaterede seksuelle overgreb på børn og unge**.

- Vi har valgt at skrive artiklerne i prosaform. Det betyder, at der ikke er angivet reference til faglige bøger eller artikler, hverken vores egne eller andres. Til gengæld har vi valgt at oprette en underside på redbarnet.dk/anmeld, hvor de enkelte artikler fra antologien og supplerende artikler kan findes.
- I nogle artikler indgår en casebeskrivelse. Det er vigtigt for os at understrege, at alle cases er konstruerede eksempler til brug i artiklerne. Der er således ikke tale om konkrete sager eller enkeltpersoner.
- **IT** er forkortelsen for **InformationsTeknologi** forstået bredt som styring og formidling af viden ved hjælp af teknologi. Formidling af information sker i dag i høj grad digitalt. It-relaterede seksuelle overgreb betyder i denne sammenhæng (seksuelle) overgreb, der involverer brugen af it online, primært på computer, smartphone og tablet.
- I artiklerne skriver vi de fleste gange **børn**, nogle gange står der **unge**, fordi det giver mest mening i sammenhængen. Især når der skrives om unges seksuelle nysgerrighed og identitetsudvikling. Som udgangspunkt definerer vi børn som børn i alderen 0-18 år. Når der står børn, kan det altså også godt være teenagere eller unge.
- Både mænd og kvinder begår seksuelle overgreb. Når der i artiklerne tales om 'krænkeren', kan der altså både være tale om mænd og om kvinder. Dog ved vi, at langt de fleste seksuelle krænkere er mænd. Og vi ved, at langt de fleste ofre er piger. Men både piger og drenge udsættes for seksuelle overgreb. Også her gælder, at læseren selv må lægge den bredere forståelse ind, når der skrives om ofrene.
- Generelt for såvel børn og unge, der udsættes for online grooming og (it-relaterede) seksuelle overgreb, og for de voksne, der begår overgrebene, gælder, at de repræsenterer alle aldersgrupper, alle sociale lag og alle nationaliteter. Også

den præmis og nuancering må læseren selv tage i betragtning, fordi det bliver for langt at tage højde for alle tænkelige scenarier i gennemgangen i de enkelte artikler.

- Kompleksiteten er stor. Både i de faglige artikler og i de emner, der behandles. Kompleksiteten er også stor i menneskelivet. Det er næppe muligt at skrive udtømmende og få alle nuancer med i alle scenarier – uden at skrive et helt bibliotek fyldt med bøger.

Her skal blot gøres opmærksom på ét område, hvor læseren opfordres til at huske på kompleksitet: Børns reaktioner og traumer efter et overgreb er forskellige. Et barn, der udsættes for ét seksuelt overgreb én gang, kan blive lige så traumatiseret som et andet barn, der udsættes for flere seksuelle overgreb gennem kortere eller længere tid. En væsentlig faktor i den subjektive oplevelse skal findes i graden af tillidsbrud. En anden faktor skal findes i, på hvilket udviklingstrin i barnets liv, det seksuelle overgreb sker. Hvis seksuelle overgreb sker på flere udviklingstrin gennem barnets opvækst og identitetsudvikling, er risikoen tilsvarende større for dybere traumatisering. Men det afhænger også af, om barnet har udviklet en sund og stærk grundlæggende tillid i sin tidlige udvikling, og hvor tæt eller stærk tillidsrelationen er til den voksne, der begår overgrebet. Jo større og mere indgribende tillidsbruddet er, desto større er risikoen for dybere traumatisering. Skyld og skam er store og væsentlige temaer for alle, der har været udsat for seksuelle overgreb. Nogle invalideres for livet, andre finder veje til mestring, så de 'lever med det'. Nogle fortrænger det skete, andre taler åbent om det. Der er skrevet mange bøger om børns evne til at klare sig på trods af seksuelle overgreb. Det er ikke temaet i denne bog, men det ligger alligevel implicit i det, når vi skriver om børn og unge, der har været udsat for seksuelle overgreb.

INTERNETTET GIVER KRÆNKERE NYE MULIGHEDER

Kuno Sørensen, Red Barnet

Den teknologiske udvikling har givet nye muligheder for at kommunikere – desværre også for voksne med seksuel interesse i børn, der på de mange online-platforme kan kontakte børn og unge og samtidig dele erfaringer, billeder og film med andre voksne. I denne artikel vil vi give et kort historisk tilbageblik på internetkommunikationens udvikling og betydning for seksuelle krænkelser. Derudover vil vi gennemgå en række historiske sager, der har haft særlig betydning for lovgivning og praksis på området.

Voksnes seksuelle udnyttelse af børn er ikke et nyt fænomen – det har fundet sted i århundreder. I denne antologi sætter vi fokus på seksuelle krænkelser af børn, hvor den nye digitale teknologi og især internettet spiller en væsentlig rolle. De seneste tyve år har vores kommunikationsmuligheder gennemgået en revolutionerende udvikling, og desværre for børnene har de seksuelle krænkerer relativt hurtigt opdaget, at det giver nye muligheder på især to forskellige områder: Dels som platform til at komme i kontakt med børn for at udnytte dem seksuelt og dels som platform til at udveksle billeder og film af seksuelle overgreb på børn.

DE DIGITALE SOCIALE MULIGHEDER

Det største gennembrud i kommunikationsteknologien kom med digitaliseringen, som betød, at vi i midten af 1990'erne med World Wide Web fik helt nye og hidtil usete muligheder for at kommunikere på tværs af landegrænser. Man kunne nu være mere direkte i kontakt med hinanden gennem såkaldt instant messaging-chatprogrammer, som adskiller sig fra e-mailen ved, at samtaler foregår direkte uden forsinkelse, hvis begge parter er online. ICQ (udtales *I Seek You - jeg søger dig*) var det første gratis chatprogram. Det blev taget i brug i november 1996 og nåede at få flere end 100.000.000 brugere på verdensplan. De fleste af denne type programmer giver mulighed for at se, hvilke af ens kontakter der er online og interesserede i at chatte. Med tiden er disse programmer blevet udbygget, så man også kan tale sammen og dermed erstatte traditionel telefonforbindelse samt foretage videoopkald via webcam. De mest anvendte programmer i dag er Skype, Facetime, Google Talk samt Messenger. Meget chat sker i chatfora på sociale medier og spilsider og via billeddeling på for eksempel Instagram og Periscope.

ARTO

I begyndelsen var det kun ejeren af en hjemmeside, der kunne redigere indholdet, men den teknologiske udvikling betød efter-

hånden, at flere kunne redigere, kommunikere og være socialt sammen via en hjemmeside. Dette udnyttede det danskbaserede Arto, der i begyndelsen af 00'erne havde stor betydning for danske børns sociale liv på nettet og var et af de første såkaldte social networking sites – et hjemmesidebaseret socialt fællesskab, hvor brugerne opretter deres egen profilside. Arto blev en fantastisk brugersucces og havde på et tidspunkt over en halv million profiler, primært oprettet af børn og unge fra 10 år og opefter. Nogle kaldte Arto for Danmarks største legeplads. Arto og de andre nye sociale fællesskaber viste sig dog ikke kun at være platforme for nye venskaber og udveksling af sunde interesser – på Arto udviklede konflikter, trusler, mobning og seksuelle kontakter mellem voksne og børn sig desværre i takt med at antallet af brugere, og fordi folkene bag, investerede ikke tilstrækkeligt i hverken pædagogiske og etiske retningslinjer eller moderatører, der kunne overvåge og assistere.

BØRN OG UNGES SIKKERHED

Onlinetilbuddene blev suppleret med hjemmesider, hvor man kunne indgå i rollespil i forskellige digitale universer. Som bruger skaber man en figur, en avatar, og kan derefter flytte ind på for eksempel Habbo Hotel, være filmstjerne i Movie Star Planet eller kriger i World of Warcraft. Også disse hjemmesider viste sig at få besøg af voksne, som ville opnå en seksuel kontakt med børn.

Der blev derfor taget forskellige initiativer til at gøre online fællesskaberne mere sikre og trygge for børn og unge. Branchen forsøgte sig med en Chatmærke-ordning, som opstillede forskellige krav til udbyderne for, at de kunne få Chatmærket på hjemmesiden – for eksempel logning af brugernes dialoger og overvågning og støtte ved hjælp af moderatører. Som et bidrag til denne ordning udviklede og afholdte Red Barnet særlige kurser for moderatører med fokus på online grooming, konflikthåndtering og mobning. Chatmærkeordningen fik desværre ikke opbakning fra udbyderne og ophørte efter nogle få år. For at modvirke voksne krænkere tilstedeværelse i børneuniverserne har der også været

forsøg med at skabe gennemskelighed i forhold til brugerens identitet, for eksempel gennem cpr-nummer-identifikation og et forsøg med, at brugeren blev udstyret med et centralt udstedt bevis på sin identitet som hos Certified Kids. Ingen af disse ordninger er dog slået igennem.

FACEBOOK

Facebook blev udviklet i 2004 og var i starten tænkt som et netværk for amerikanske universiteter og gymnasieskoler. I løbet af 2005 og 2006 blev Facebook udbredt til endnu flere lande, og fra september 2006 blev Facebook et åbent forum for alle, der havde en gyldig e-mail adresse og var fyldt 13 år. I 2012 var Facebook tilgængeligt i mere end 70 lande og havde i slutningen af 2014 ca. 3.400.000 danske brugere. Udbredelsen af Facebook, det nye sociale netværkssted for såvel børn som voksne, betød, at Arto tabte terræn i de følgende år og i dag kun spiller en meget begrænset rolle hos danske børn. I dag er et væld af andre, især udenlandske, sociale networking sites kommet til. Tendenser, modeluner og popularitet hos børn og unge på de sociale medier kan ikke længere afgrænses nationalt, men styres i højere og højere grad af de store internationale firmaer.

HVORNÅR ER MAN GAMMEL NOK

Aldersgrænsen hos Facebook er på 13 år til forskel fra Artos på 10 år. Facebooks aldersgrænse, som også findes hos andre amerikanske udbydere som Twitter, Snapchat og Instagram, har sammenhæng med amerikansk lovgivning, som dikterer at børn først fra 13-årsalderen selvstændigt kan tage stilling til reklamer og markedsføring. Flere undersøgelser af børn og unges medievaner – for eksempel EU-Kids Online – viser dog, at Facebook har mange brugere mellem 10 og 12 år, selvom det er mod firmaets regler. Vi ser også flere nyfødte med egen Facebookprofil, oprettet i deres eget navn, men med fiktiv alder.

ONLINE 24-7

Med Apples lancering af iPhone i 2007 og Androids lancering af deres styresystem til smartphones i 2008 blev det muligt at gå på nettet fra mobilen. Dermed flyttede en lang række digitale muligheder, som tidligere var bundet til computere, over på telefonen. I 2010 fik vi iPad og snart efter fulgte andre former for tablets, som sammen med udviklingen af stadigt mindre bærbare computere betyder, at langt de fleste mennesker i dag er online 24-7.

Nutidens børn og unge er vokset op med den nye informations- og kommunikationsteknologi. Det er en del af deres hverdag og sociale liv, og de betragter derfor internettet og dets muligheder med den største selvfølgelighed. Det kan være svært for dem at forstå, at internettet ikke altid har været der. Når forældre for eksempel skal forklare deres 8-årige datter, at dengang de var børn, fandtes der hverken computer, iPad eller smartphones, og datteren svarer tilbage med spørgsmålet: ”Jamen hvordan kom I så på internettet?”

NYE MULIGHEDER FOR KONTAKT – OGSÅ FOR KRÆNKERE

Disse kommunikationsprogrammer har forandret vores måde at skabe sociale kontakter på, men de gode teknologiske fremskridt kan desværre også bruges til kriminelle handlinger. Da Red Barnet i 2001 mere systematisk satte fokus på it-relaterede seksuelle overgreb på børn ved at oprette vores hotline mod overgrebsbilleder, blev vi kontaktet af Det Kriminalpræventive Råd, som var interesseret i et samarbejde om en oplysningskampagne. Grunden var, at der dukkede stadig flere sager op, hvor børn havde chattet med en person, som senere havde udnyttet dem seksuelt. Samarbejdet førte til, at Red Barnet og Det Kriminalpræventive Råd i 2001 åbnede hjemmesiden sikkerchat.dk, som siden har været en helt central kilde til at informere børn, unge, forældre og fagpersoner om de sociale udfordringer, børn udsættes for, når de er online.

Sagerne med børn, som mødtes med og blev seksuelt udnyttet af fremmede mennesker, de havde mødt på nettet, medførte

også nye faglige udfordringer for socialrådgivere, psykologer, politi, lærere og pædagoger. Fagfolk begyndte at fokusere på de processer, som lå før det fysiske møde, og begrebet online grooming blev udviklet. Grooming er mere detaljeret beskrevet i artiklen 'Grooming – en strategisk proces' i denne antologi.

ALVORLIGE DANSKE GROOMING-SAGER

På trods af oplysningsindsatser om at færdes trygt og sikkert på de sociale medier, dukker der med jævne mellemrum sager op i pressen, hvor børn er blevet manipuleret og truet til at opfylde den voksne krænkere seksuelle lyster. Ved et tilbageblik på de seneste ti år kan vi fremhæve firesager, der på hver sin måde var med til at skabe fokus på området og afsløre de nye mediers muligheder for krænkerere.

I 2006 afslørede en efterforskning, at 25 drenge var blevet lokket, manipuleret og truet til at følge en 28-årig mands anvisninger, som i de groveste tilfælde betød, at drengene onanerede foran et webcam. Sagen er bemærkelsesværdig, dels fordi kontakten blev skabt gennem onlinespillet World of Warcraft, som man normalt ikke forbandt med et sted, hvor krænkerere skaber kontakt til børn, dels fordi alle ofrene var drenge. De allerfleste onlinespil har, ligesom World of Warcraft, den mulighed, at man udover at være den figur eller avatar, man er i spillet, også kan chatte personligt med andre spillere.

I 2007 tilstod en familiefar 24 forskellige forhold, hvor han havde manipuleret og truet piger i alderen 12 til 15 år til at klæde sig af foran webcam og bedt dem udføre forskellige former for onani. Han udgav sig for at være fotomodel og tilbød dem modelarbejde. Han blev dømt for i alt 30 forhold. I fem yderligere forhold nægtede pigerne at vidne i sagen, de ville helst glemme oplevelsen. Efterforskningen viste, at han i en periode på tre år havde været i kontakt med mindst 200 piger. Det var ikke alle piger, han nåede lige langt med, men sagen viser, at online-krænkerere kan nå ud til mange børn, selvom de "arbejder hjemmefra".

I 2008 satte Ekstra Bladet fokus på digitale børnelokkere. De havde oprettet en pigeprofil på Arto, som førte til tilbud fra flere

mænd, der gerne ville mødes med pigen og indgå i en seksuel relation med hende. Avisen gennemførte og dokumenterede møder med fire udvalgte mænd og overdrog dokumentationen til politiet. Blandt de udvalgte mænd var en ansat i politiet og en ansat ved Søværnet i det danske forsvar. Desværre var det ikke alle sager, som førte til dom, men den ene blev dømt for forsøg på et seksuelt overgreb på en mindreårig. Denne dom er principiel i forhold til at kriminalisere grooming-processen, fordi han blev dømt, selvom om den person, han havde kommunikeret med, var en kvindelig journalist, der spillede rollen som den 14-årige BabyMay.

I 2013 blev en 21-årig mand dømt for at have seksuelt udnyttet 86 piger i alderen 10-18 år. Han havde skabt kontakt med pigerne via nettet. Det bemærkelsesværdige i denne sag er, at han to år tidligere havde fået en tilsvarende dom for seksuel udnyttelse af 23 piger, som han også havde mødt online. På trods af dommen, beslaglæggelse af computeren og et forløb med sexologisk behandling fortsatte han sine ulovlige seksuelle aktiviteter.

NYE MULIGHEDER FOR UDVEKSLING AF OVERGREBSBILLEDER

Internettets udvikling giver også mulighed for at udveksle billeder og finde sammen med andre mennesker, som har de samme særinteresser, som man selv har. Voksne, der seksuelt interesserer sig for børn, fandt allerede i 1990'erne ud af, at der var andre med de samme interesser tilstede på internettet.

I 1995 og året efter begyndte privatpersoner, internetindustrien og myndighederne at problematisere, at internettet blev brugt til udveksling af overgrebsbilleder med børn. I løbet af 1996 blev der oprettet hotlines, hvor man kunne anmelde børnepornografi i flere europæiske lande. Disse hotlines søgte i fællesskab om økonomisk støtte fra EU og etablerede i 1999 paraplyorganisationen INHOPE, som dengang stod for INternet HOTline Providers in Europe, og som i dag har udviklet sig til et internationalt netværk med cirka 50 hotlines i lige så mange forskellige land, herunder Danmark, hvor Red Barnet er med.

Dette samarbejde beskrives mere uddybende i artiklen om Red Barnets arbejde.

I 1998 blev en mand fra Københavnsområdet afsløret som bestyrer af Lolita-klubben, en såkaldt børnepornoring, som havde 54 medlemmer i 19 lande. Hos manden fandt politiet cirka 20.000 billeder af seksuelle overgreb på børn samt en videooptagelse, hvor han begik seksuelle overgreb på det ene af sine tre børn, en syvårig datter.

I Danmark har Red Barnet siden 1997 haft fokus på problemerne med overgrebsbilleder på internettet, blandt andet ved at videreformidle anonyme anmeldelser fra borgere til Rigspolitiet. I år 2000 blev Red Barnet optaget i INHOPE og fik økonomisk støtte fra både Socialministeriet og fra EU's Safer Internet Program. Det gjorde det muligt at oprette den danske hotline, hvor danskere kan anmelde hjemmesider, de mener, indeholder billeder af seksuelle overgreb på børn, via en særlig formular på redbarnet.dk.

Allerede i 2001 førte hotlinesamarbejdet til afsløring af en dansk sag om seksuelle overgreb på børn, hvor internettet spillede en vigtig rolle, den såkaldte Hamlet-sag. Den svenske og den danske hotline modtog en anmeldelse, hvor man kunne se alvorlige seksuelle overgreb på en pige. Den voksne deltager bar en T-shirt med et dansk firmalogo, som gjorde det muligt for det danske politi at identificere og arrestere manden den efterfølgende dag. Manden begik overgreb på sin egen steddatter og sendte film og billeder med overgrebene ud til andre i sit netværk. 10 landes politistyrker var involveret i sagen, hvor 16 blev dømt og 45 børn blev identificeret som ofre.

UDVIKLINGEN I DANSK RETSPRAKSIS

Straffeloven er flere gange blevet opdateret, fordi der ikke tidligere blev taget højde for internettets muligheder. Indtil 1994 var privat besiddelse af børnepornografisk materiale ikke strafbart i Danmark. Det blev begrundet med, at voksne med seksuelle fantasier om børn, ville kunne bruge billederne til at stimulere sig med, og at de dermed ikke ville begå rigtige overgreb på

børn. Fra 1994 blev besiddelse af materialet straffet med bøde, og efterfølgende er straffen hævet til også at kunne føre til en fængselsdom på op til et år.

Men når man besøger en hjemmeside og ser på et billede, er der så tale om besiddelse? I mange år blev det først strafbart, når man aktivt gemte billederne fra hjemmesiden. Det betød blandt andet, at en pædagog i 2008 kunne se på børneporno fra institutionens computer uden at overtræde straffeloven. I 2009 kom ændringen, så det også blev strafbart bevidst at opsøge det ulovlige materiale. Læs mere om straffelovens bestemmelser på området i artiklen 'Et billede er ikke bare et billede' og i artiklen 'Politiets arbejde'.

I flere lande som England, Norge og Sverige har man tilføjet en særlig grooming-paragraf til straffeloven, for at kunne retsforfølge voksne, som målrettet går efter at lokke og manipulere børn ind i et seksuelt overgreb. I den danske straffelov kan man blive dømt for grooming ud fra en vurdering af, om der foreligger et forsøg på et seksuelt overgreb, men der mangler en klar definition af, hvordan loven skal fortolkes i disse sager.

Gennem årene har politiet jævnligt kunnet beslaglægge computere, som har indeholdt billeder og film af seksuelle overgreb på børn. Det er primært mænd, som bliver dømt for besiddelse og distribution af det ulovlige materiale, og vi har endnu ikke set sager i Danmark, hvor kvinder har fået dom for besiddelse af overgrebsbilleder med børn. De mænd, som bliver dømt, udgør et bredt udsnit af befolkningen. En søgning på omtale af domme gennem de seneste år nævner mænd i alderen 25 til 71 år, og i professioner som dommer, lærer, præst, politimand, spejderleder og direktør. Vi skal derfor ikke tro, at voksnes seksuelle interesse i børn er begrænset til forskellige dele af samfundet, men være åbne for, at det også kan være blandt dem, vi kender og omgås til hverdag.

EN OPVÆKST MED SEX OG PORNO

Kuno Sørensen, Red Barnet

Med internettet er sex og porno blevet uhyre let tilgængeligt for alle aldersgrupper, og selvom porno- og datingsites henvender sig til voksne, kigger børn med. I denne artikel vil vi gennemgå nogle af de platforme, der udbyder sex, og beskrive, hvordan de påvirker børn og unge.

Et tema, som jævnligt dukker op i den offentlige debat, er den generelle pornofisering af det offentlige rum, som slår igennem i sproget, i reklamer, i musikvideoer og på internettet, hvor der er fri adgang til alle former for pornografi. Børn og unge, som vokser op i dag, kan ikke undgå at blive påvirket af denne generelle udvikling. Børn er jo netop optagede af, hvad der foregår i voksenverdenen, fordi det afspejler de værdier og interesser, som de selv skal udvikle sig i retning af.

NETDATING – BØRN I ET VOKSEUNIVERS

At gøre sig forestillinger om at finde en kæreste eller partner er et naturligt element i pubertetsudviklingen. De unge vil derfor også kigge på, hvordan det udfolder sig på nettet, og derfor vil børn og unge også ofte være til stede og mere eller mindre aktive på datingsites, som ellers er henvendt til voksne.

Tidligere var avisernes kontaktannoncer, avisspalter som Kom frit frem og en telefonservice som Træfpunkt vigtige platforme, hvis man gerne ville i kontakt med fremmede. Netdating og sociale medier har nu fuldstændig overtaget de langsomme kontaktannoncers tidligere så vigtige funktion med at bringe mennesker sammen, hvad enten det skyldes hobbyer, politiske holdninger eller ønsker om samvær og parforhold. En søgning på datingsites giver resultater som [dating.dk](#), [netdating.dk](#), [soulmate.dk](#) og [hotflirt.dk](#). Andre er mere temabaserede som for eksempel [farmerdating.dk](#), [boyfriend.dk](#), [cougarcentral.dk](#) og [handicapdating.dk](#) foruden de mange internationale dating-sider.

Andre udbyder kontaktmuligheder, som i højere grad fokuserer på den seksuelle kontakt. Af de mere kontroversielle kan nævnes [auktionsdate.dk](#) og [sugardaters.dk](#), som fra flere sider er blevet beskyldt for at befinde sig i en gråzone i forhold til prostitution. På [auktionsdate.dk](#) kan piger oprette frække auktioner med sig selv. Mænd byder det, de synes, den frække date er værd, og højstbydende vinder auktionen.

[Sugardaters.dk](#) beskriver sig selv som en seriøs datingside, som er rettet specielt mod dem, der søger et gensidigt fordelagtigt forhold mellem typer, de kalder SugarDaddies, SugarMamas

og SugarBabes m/k. I forholdet mellem en SugarDaddy og en SugarBabe er kønsrollerne ofte karikerede og gammeldags. Manden forkæler, forsørger og forsøder livet for sin kvinde, som til gengæld kan koncentrere sig om at være kvinde og forkæle den mand, hun er sammen med. Det er vores indtryk, at en del af de seksuelle krænkerer, der opsøger unge piger, er inspireret af tankegangen om at være en SugarDaddy.

En hjemmeside som voksenbasen.dk tilbyder, at man kan oprette en massage- eller escortannonce på siden og nå op til 3.000 daglige brugere. En anden hjemmeside, camsclub.dk, tilbyder medlemmerne fri adgang til alle deres frække cam-shows. Man kan se direkte webcam-sex 24 timer i døgnet samt masser af skemalagte shows. Du møder både amatørmodeller og kendte pornostjerner, som stripper og leger foran deres webcams. Disse hjemmesider, der ligesom sugardaters.dk og auktionsdate.dk, gør seksualiteten til en bytte- eller handelsvare, kan være med til at skubbe nogle unges opfattelser af, hvad der er almindeligt og dermed gøre det lettere for en krænker at overtale dem til seksuelle aktiviteter, som grundlæggende sker på krænkerens præmisser.

Nogle hjemmesider, hvor unge opretter profiler, kan også i højere grad have et fokus på det seksuelle. Et eksempel på dette er hjemmesiden speak.dk, som har eksisteret i mange år. Siden åbner med spørgsmål som ”hvem af de tre over dig ville du helst i seng med?” og ”engangsknald med den over dig?”. Siden signalerer dermed klart, at seksualitet spiller en væsentlig rolle for brugerne. Det er derfor ikke usædvanligt med profilnavne som: fuckdig, fuckdigso, petersexsexsex og mebadboy.

PORNOGRAFI – ALLE HAR ADGANG

Internettet har givet alle adgang til alle former for porno. Hvis man laver en google-søgning på ordet porno, får man på 0,22 sekunder 204.000.000 henvisninger. Det er dermed ikke svært for nysgerrige i alle aldre at skaffe sig et indblik i pornoens verden. Især for børn, som ikke er nået til pubertetens generelle nysgerrighed, kan en hardcore pornografisk hjemmeside i sig selv være en traumatisk oplevelse, fordi den usminkede udstilling af nøgne

kropsdele i ofte voldslignende tableauer virker skræmmende og uforståelig. Men også unge teenagere kan blive overvældede og forskrækkede over det, der udfolder sig i det pornografiske univers. Pornokiggeriet kan være med til at skabe skæve forventninger til kærlighed, krop og sex. Mange unge giver også udtryk for, at de tror, deres kønsorganer er unormale, fordi de måler dem op mod de idealer, der præsenteres i pornoindustrien. På samme måde har pornoens idealer med glatbarberede kønsorganer og fokus på analsex haft en afsmittende virkning på, hvad især unge tror er almindelig udbredt praksis uden for pornoens verden.

Pornoens ikoner og idealer sniger sig også ind i underholdningsindustrien, både i musikvideoer og i tv-serier og realityprogrammer som Paradise Hotel. Desuden sniger seksuelle og pornografiske udtryk sig ind i sproget og bliver en del af hverdagsbegreberne. Fordi unge også kender og bruger disse attituder og udtryk, kan man få det indtryk, at de unge har meget større viden og erfaring på det seksuelle område end tidligere, uden at det reelt forholder sig sådan. Nogle seksuelle krænkerer bruger dette som begrundelse for, at der ikke kan være så meget forkert ved at have seksuel kontakt med børn og unge, når nu de selv er så seksuelt optaget.

Den nemme adgang til porno udgør også en risiko for, at særligt børn og unge, som i forvejen har svært ved følelser og tætte relationer, kan overtage de stereotype udgaver af sex i porno som underkastelse, tvang og dominans. Der er set eksempler på, at unge mænd, som blev dømt for voldtægt af en jævnaldrende kvinde, forsvarede deres handlinger med, at kvinden ”opførte sig pornoagtigt”. De havde en opfattelse af, at hendes modstand var en almindelig del af det seksuelle spil.

SEXTING – ET BILLEDE SIGER MERE END 1.000 ORD

Det er helt normalt og forventet, at unge i puberteten er optagede af krop og seksualitet som en del af deres identitetsudvikling, selvscenesættelse og eksponering af sig selv over for andre. Med de sociale medier og kameraer på telefonen er det blevet meget lettere for de unge at opnå netop denne eksponering af deres krop og seksualitet.

På engelsk er der udviklet et særligt begreb for online kommunikation med seksuelt indhold: sexting. I starten dækkede begrebet over tekstbeskeder – især på sms – idet ordet er en sammentrækning af texting (at skrive sms) og sex. Men efterhånden dækker udtrykket over beskeder, som også kan indeholde billeder eller film med seksuelt indhold.

Konkurrencen om at få anerkendelse, opmærksomhed og likes på sin sociale profil, får nogle unge til at tage selfies, hvor de poserer på en erotisk eller seksuel måde, mere eller mindre afklædte. Nogle unge sender også pornografiske billeder af sig selv til kæresten som en del af deres intime forhold. Vi har også kendskab til, at for eksempel tætte veninder sender nøgenbilleder af sig selv til hinanden for at bekræfte deres tætte venindeskab.

Problemet med disse billeder er, at afsenderen mister kontrollen over billedet i det øjeblik, det er sendt. Andre kan kopiere det eller dele det med nye og negative kommentarer. Veninde- eller kæresteforholdet kan gå i stykker, og den forsmåede part kan vælge at sprede de ellers fortrolige intime billeder til omverdenen.

SEXTORTION – NÅR BILLEDER BLIVER TIL AFPRESNING

En undersøgelse fra Internet Watch Foundation i England viser, at over 80% af de private billeder og videoer med seksuelt indhold, som unge har delt med andre, bliver kopieret, stjålet og videregivet på andre sider. I nogle tilfælde – som vi også beskriver det i artiklen 'Grooming – en strategisk proces' – kan disse billeder også blive brugt til afpresning, såkaldt sextortion. Ofret trues og presses til at betale med enten penge eller seksuelle handlinger for at slippe for offentliggørelse af billederne.

Offentliggørelse af private seksuelle billeder bliver også bevidst brugt af forsmåede ekskærestere. På nettet er der hjemmesider, hvor man kan hænge sin ekskæreste ud med billeder og kommentarer. I Danmark har vi senest hørt om den danske kvinde Emma Holten, som blev udsat for netop dette af sin tidligere kæreste. Hun valgte i 2014 den strategi at genvinde kontrollen

over sin nøgne krop ved at offentliggøre nøgenfotos, som hun selv havde valgt at få taget.

Misbruget af børn og unges private og intime billeder kan opleves som et overgreb, hvor de uden for deres egen kontrol oplever deres krop udstillet som et seksuelt objekt. Et eksempel finder vi i Viborg-mappen. Det er uvist, hvem der står bag Viborg-mappen, og hvornår den blev til, men den første medieomtale stammer fra 2011. Mappen er en digital fil med intime billeder af piger helt ned til 13-års alderen fra lokalområdet. I flere tilfælde er pigerne letgenkendelige, eller deres navn er knyttet til det enkelte billede. Mappen er blandt andet blevet videregivet via USB-penne for 50 kroner stykket og delt videre online. Flere gange er onlinemappen blevet lukket ned, men er så dukket op igen. I den første mappe, som politiet fik kendskab til, var der mellem 800 og 900 billeder. Men Viborg-mappen er desværre blot et enkelt eksempel på, hvordan private og intime billeder kan høstes fra for eksempel de sociale medier og indgå i samlinger eller sammenhænge, som opleves som krænkende eller som et overgreb.

SNAPCHAT

Snapchat giver mulighed for at sende et billede eller en kort video på mobilen til en anden. En del brugere har valgt snapchat til at sende frække eller intime ting, fordi billedet eller videoen automatisk skulle blive slettet efter nogle få sekunder. Men i 2014 kom det frem, at det var lykkedes nogen at hacke sig ind på snapchat og få adgang til 200.000 billeder, som jo ellers skulle være slettede. Hackerne annoncerede, at billederne ville blive offentliggjort forskellige steder på nettet, og mange Snapchat-brugere var fanget i usikkerheden i forhold til lovligheden ved, at de opsøgte deres egne (og andres) stjålne billeder.

Det gode råd, man kan udlede af disse forskellige eksempler, er, at man skal være forsigtig med sine private og intime billeder, da man utrolig let kan miste kontrollen over, hvor de bliver bragt og med hvilke formål. Risikoen for at føle sig udleveret og krænkert er stor.

BEHOV FOR SEKSUALUNDERVISNING

Vi kan konstatere, at børn og unge er udsat for en massiv mediemæssig påvirkning, hvor erotik, seksualitet og pornografi spiller en stor rolle. Det er derfor ikke mærkeligt, at de lader sig påvirke af det. For børn, som ikke er kommet i puberteten, kan frivillige eller utilsigtede indblik i pornografiens verden være skræmmende og i værste fald sætte sig som traumatiske oplevelser, som kræver professionel hjælp (som det uddybes i artiklen om behandling). For børn i puberteten kan der være en risiko for, at de tager porno- og underholdningsindustriens stereotyper til sig og tror, at det er idealer, som de selv skal leve op til i deres første seksuelle erfaringer. Derfor er det vigtigt, at alle børn får en kompetent seksualundervisning, som hjælper dem til forstå seksualitet og pornofisering i et større perspektiv. Det er vigtigt, at børnene lærer at sætte og fastholde deres egne grænser og bliver i stand til at reflektere over, hvorvidt og eventuelt hvordan de ønsker at fremstå som seksuelle objekter i forhold til deres påklædning og deres ageren på de sociale medier. Børnene skal lære at finde ud af, hvad de selv har lyst til at medvirke til, når de på et tidspunkt skal gøre sig deres første seksuelle erfaringer.

GROOMING – EN STRATEGISK PROCES

Kuno Sørensen, Red Barnet

Forud for et seksuelt overgreb er ofte gået en længere proces, hvor krænkeren har bearbejdet et barn eller en ung til at ville overskride sine grænser. I denne artikel vil vi gennemgå de faser, krænkeren gennemgår med barnet for at kunne begå overgreb på det – online eller fysisk.

Det kan nogle gange virke uforståeligt, at en kvik og velfungerende teenager mødes med en 20 år ældre mand for at være sammen seksuelt. Men den manglende forståelse kommer ofte, fordi vi kun ser slutresultatet og ikke har haft mulighed for at følge den lange proces, der trin for trin har ført frem til mødet. Især de seksuelle overgreb på børn, hvor kontakten blev etableret online – for eksempel i et chatforum – har skabt undren, fordi det ofte umiddelbart har set ud som om, barnet samarbejdede. Det var derfor en stor hjælp for forståelsen af overgreb, da fagfolk og forskere kiggede nærmere på de processer mellem krænkere og offer, som muliggjorde, at overgreb fandt sted. På dansk har vi overtaget det engelske begreb for denne proces: grooming. Der foregår ofte også grooming-processer ved seksuelle overgreb, som ikke er it-relaterede, men i denne artikel vil vi koncentrere os om at beskrive de grooming-processer, vi ser online.

FRA LEGEPLADS TIL CHATFORUM

Det er ikke nyt, at børn udsættes for seksuelle overgreb, men krænkere har fået nye muligheder for at skabe kontakt til børnene. Med udviklingen inden for it, internettet og de sociale medier tilbringer vi alle, børnene inklusive, mere og mere tid med at være til stede og kommunikere online. Derfor har den traditionelle arketype på en børnelokker, der stod og lokkede med en slikkepind på legepladsen, måttet konstatere, at der er bedre muligheder for at skabe kontakter til børn i de online-universer, som børnene tilbringer så meget tid i.

For de allerfleste børn er mobiltelefonen en del af påklædningen og en forlængelse af deres person, fra de er mellem otte og ti år. Det betyder, at de altid vil kunne kontaktes og svare tilbage på sms, e-mail, Snapchat, Facebook eller en af de mange apps, hvor man både kan spille og chatte med andre.

For de større børn er tilstedeværelsen på nettet en vigtig del af deres identitetsudvikling. På nettet viser de, hvem de er, de bruger nettet til at tilkendegive, hvad de synes, tænker og mener, og de laver aftaler og planlægger aktiviteter sammen. Hvis man forhindrer børn adgang til de sociale medier, svarer det til, da man i gamle

dage gav børn stuearrest. Man afskærer dem fra at være en med-spiller i det sociale liv, som hele tiden udfolder sig online og offline i gruppen af klassekammerater og venner fra sport og fritid.

HVILKE BØRN ER MEST UDSATTE?

Det vil være naturligt at spørge, hvem der kan blive udsat for en krænkers grooming. Erfaringerne viser, at alle børn kan blive offer for en seksuel krænker online, og vi har set eksempler på, at selv ressourcestærke børn er blevet narret og manipuleret af krænkeren til at gå langt ud over de grænser, de ellers selv mente, de havde. Men vi kan også registrere, at børn med lavt selvværd og dårlige sociale relationer er ekstra sårbare overfor groomings teknikker. Krænkerens tilbud om opmærksomhed, ros og anerkendelse gør særligt stort indtryk på børn, som ikke føler sig forstået, rummet og inkluderet i hverdagen. Desuden har vi gennem de senere år set flere eksempler på, at unge teenagepiger er særligt udsatte for online krænkere. Det har sammenhæng med, at de fleste seksuelle krænkere er heteroseksuelle mænd. Interviews med seksuelle krænkere afslører, at de ofte har en meget god fornemmelse for, hvilke børn der er mere modtagelige for den opmærksomhed, som krænkeren kan tilbyde.

HVEM ER DEVOKSNE KRÆNKERE?

De voksne, som opsøger børn online, kan have forskellige fremgangsmåder. Nogle fører sig frem sådan lige på og hårdt og forsøger ikke at pakke deres hensigter ind. De skyder med spredehagl for at se, om de skulle ramme en, der vil blive fristet. De kan for eksempel annoncere ud i et forum: "Er der en pige her, der er frisk til at sutte den af for 500 kr.?" Det vil som regel fremkalde en masse reaktioner som "Adr, dit pædosvin! Forsvind med dig." Men nogle gange vil der være et forsømt og omsorgssvigtet barn, som siger ja for at få opmærksomhed. Eller en ung, der har brug for hurtige penge og derfor siger ja. "De 500 kroner kunne jeg da godt bruge til festen på fredag. Og det er jo bare et blowjob, det kan vel ikke være så slemt!"

Andre voksne kan være mere strategiske og luskede i deres tilgang. Det er netop denne type børnelokker, der krænker ved at anvende grooming-teknikkerne, som vi vil beskrive i denne artikel. De vil ofte skrive søde og omsorgsfulde beskeder for at skabe kontakt til barnet – for eksempel: ”Hvor er jeg glad for, at vi kan chatte sammen igen 😊”

Man kan lave en lidt grov inddeling af voksne, som opsøger børn online, i tre forskellige grupper ud fra deres motiver. Den venskabsøgende, onanisterne og de fysiske krænkerere. Herunder vil vi beskrive hver gruppe i detaljer.

1. De venskabsøgende

De venskabsøgende er typisk voksne, som for eksempel føler sig lidt utilstrækkelige i samværet med andre voksne. De kan være socialt ensomme og føler måske, at de kommunikerer bedre og er mere på bølgelængde med børn. Derfor vil de gerne opbygge og opretholde venskaber med børn. Måske også på grund af begrænsede intellektuelle ressourcer. At de søger kontakt med børn, er der ikke nødvendigvis noget forkert ved. Det bliver først et problem, hvis der i den voksnes motivation for at søge venskaber med børn også ligger en seksuel interesse. Men det kan være uhyre svært at gennemskue, om den voksnes ønsker om venskaber med børn er acceptabel eller har en seksuel hensigt.

2. Onanisterne

Onanisterne er en gruppe af krænkerere, der er venskabsøgende med det formål at få nogle online-oplevelser af seksuel karakter, dog uden at stile mod, at der også kommer et fysisk seksuelt møde. De seksuelle online-oplevelser kan være at skrive sammen med et barn eller en ung om seksuelle fantasier og ønsker. Kommunikation om seksuelle handlinger kan udbygges med, at den voksne for eksempel sender nøgenbilleder af sig selv, hvor vedkommende onanerer og opfordrer barnet til at tage og sende billeder med tilsvarende indhold. Nogle går også videre og får overtalt barnet til at tænde for webcam og udveksler på den måde billeder eller film.

3. De fysiske krænkerere

Den tredje gruppe vil i mange tilfælde opføre sig som både de venskabsøgende og onanisterne, men deres endemål er at mødes fysisk med barnet eller den unge for at gennemføre det seksuelle overgreb.

DEFINITION AF GROOMING

Det engelske ord grooming er traditionelt blevet brugt om det at pleje, passe og soignere sig selv eller andre, men også om at optræne og forberede nogen på noget, der skal ske. Det er derfor valgt som en samlet betegnelse for den proces, hvor den (lidt) ældre og mere erfarne krænker bruger manipulation, løgne, smiger og ros samt påfører ofret ansvar og skyldfølelse for derigennem at kunne få ofret til (tilsyneladende frivilligt) at medvirke i seksuelle aktiviteter, der har til formål at tilfredsstille krænkeren.

Mere systematiske analyser af sager om online relaterede seksuelle overgreb på børn peger på, at mange af disse overgrebs-sager gennemløber nogenlunde de samme faser. Rækkefølgen kan variere lidt fra sag til sag, for eksempel hvornår det seksuelle tema introduceres, ligesom nogle faser kan lappe ind over hinanden eller fremstår tydeligere end andre.

Det starter med en indledende eller **kontaktskabende fase**, hvor krænkeren udvælger sig potentielle ofre. Derefter forsøger krænkeren at **opbygge et venskab** eller en relation til ofret. Krænkeren foretager forskellige **risikovurderinger** i forhold til ofrets netværk og risikoen for, at hensigterne bliver afsløret.

Hvis krænkeren vurderer potentielt at kunne gennemføre det seksuelle overgreb i forhold til det udvalgte offer, vil der som regel komme en fase, hvor venskabet styrkes yderligere med henblik på, at ofret føler sig udvalgt eller som **den eneste ene**. Først her, men nogle gange også tidligere i forløbet, introduceres det **seksuelle tema** over for ofret. På et tidspunkt, hvor krænkeren føler at have kontrol og magt over relationen til ofret, gennemføres det eller de **seksuelle overgreb** online eller ved et fysisk møde. Endelig vil krænkeren både i forbindelse med overgrebet

og efterfølgende sikre sig, at ofret ikke fortæller om det, men at hændelserne bliver **bevaret som hemmeligheder**.

Vi vil i det følgende gennemgå faserne mere detaljeret og med eksempler fra sager, vi har haft indblik i. Ingen sager er ens. I nogle sager vil krænkeren være meget forførende og manipulerende, fordi det er svært at flytte barnets grænser og få barnet til at acceptere krænkerens ønsker. I andre sager medvirker barnets eller den unges spirende seksualitet, nysgerrighed og grænsesøgning til, at krænkeren med lethed kan få ledt barnet ind i de baner, som er krænkerens mål. Gennemgangen af faserne vil derfor forsøge at tage højde for de store variationer, der kan være i en grooming proces.

1. KONTAKT

Som nævnt tidligere er det potentielt alle børn, der kan blive offer for en seksuel krænker, og samtidig kan vi se, at nogle grupper af børn er mere i risiko end andre. Vi ser, at krænkerne ofte lyver om deres alder, køn, beskæftigelse, indtægtsniveau, boligforhold eller andet. Formålet er at skabe en voksen profil, som barnet eller den unge synes er interessant, eller som fanger barnets nysgerrighed. Det kan også være, at krænkerne fremhæver særlige kompetencer, der gør dem interessante – for eksempel at han har opnået høj status på et onlinespil og derfor kan hjælpe og rådgive mindre erfarne spillere. Krænkeren præsenterer sig på denne måde for både at fremstå mere attraktiv som en ven for barnet og for at mindske barnets skepsis eller kritiske fornuft.

Andre krænkere iscenesætter sig selv med en falsk børneidentitet ved for eksempel at skrive: ”Jeg hedder Laura, er 14 år og elsker at gå til ridning.” Denne fremgangsmåde kan fungere, så længe de kommunikerer online. Hvis de senere skal aftale et fysisk møde, kan problemet for krænkeren med denne falske identitet være, at det bliver svært for hans troværdighed, når han på dette tidspunkt skal afsløre, at han ikke er en pige, men en mand.

Vi har også set eksempler på, at krænkeren udgiver sig for at være en ung kvinde, som for eksempel arbejder for et modelbureau og derfor er på udkig efter nye fotomodeller. Men de fleste

mandlige krænkerer præsenterer sig som en mand, dog ofte i en lidt yngre udgave. For en teenager skal der mindre overvindelse til at opbygge en relation til en 18-årig end til en 35-årig. Visse krænkerer vælger dog også at spille på deres faktiske alder og erfaring som en kvalitet i henvendelsen til ofret.

Etableringen af kontakten mellem den seksuelle krænker og barnet foregår online, men fysisk befinder barnet sig typisk hjemme på sit eget værelse. Det at sidde på sit eget værelse kan give barnet en falsk tryghed af at være beskyttet. Mange børn tænker, at når man sidder derhjemme, kan dem, man kommunikerer med, jo ikke komme til at røre ved en. Hvis der skulle ske et eller andet farligt, er der jo altid en mulighed for at slukke for computeren. Netop denne falske tryghed, kan krænkeren udnytte til at få barnet til ligeså langsomt at overskride sine egne grænser.

2. OPBYGNING AF VENSKABET

Når krænkeren har etableret kontakt til et potentielt offer, forsøger han at få afdækket de særlige problemer, ønsker eller drømme, som barnet eller den unge tumler med. Alle børn og unge har i en eller anden grad uopfyldte drømme eller ønsker, de gerne vil dele med andre og få hjælp til at få opfyldt. Det er her, krænkeren mange gange er meget dygtig til at få spurgt ind til det, som motiverer barnet til at fortsætte og udbygge kontakten til den fremmede. Vi hører også fra en del sager, at det, der gjorde barnet sårbart over for krænkerens henvendelse, var, at barnet var i en krisesituation eller kort forinden havde oplevet noget belastende (for eksempel var blevet mobbet eller svigtet af en ven), hvor det var rart, at der var en anden neutral person at tale med. Når han har fundet et eller flere temaer at kommunikere om, sørger krænkeren for at vise en personlig og følelsesmæssig interesse og opmærksomhed. For eksempel ved at spørge delta-gende, vise omsorg og give anerkendelse.

I sager med online grooming kan denne fase med opbygning og etablering af et venskab udvikle sig i løbet den enkelte samtale, hvis barnet eller den unge for eksempel selv er målrettet i sin søgen efter et nyt venskab eller i udforskning af seksuelle temaer.

Men ofte udvikler relationen sig over flere dage, uger eller måneder. Krænkeren kan udvise stor tålmodighed og vedholdenhed over for de ofre, som er mere ambivalente i forhold til krænkerens kontaktforsøg.

3. RISIKOVURDERINGER

Den seksuelle krænker er bevidst om, at han (eller hun) er ude i et krænkende og ulovligt ærinde. Derfor ser man også undervejs i grooming-processen, at krænkeren træffer nogle valg, som skal nedsætte risikoen for at blive afsløret. De fleste kontakter bliver skabt i fora med åbne profiler, hvor andre har mulighed for at følge med i korrespondancen. Når den første umiddelbare kontakt er skabt, er det næsten altid hovedreglen, at krænkeren foreslår at flytte kommunikationen til et medie, hvor det er muligt at chatte eller tale, uden at andre kan følge med. Det kan være forskellige former for privat chat, for eksempel Skype, Messenger eller Facetime, eller det kan være via sms eller e-mail.

Ligeledes ser vi eksempler på, at krænkeren spørger ind til, hvilke voksne omsorgspersoner der er omkring barnet eller den unge. Hvilke tekniske platforme, barnet benytter sig af (Smartphone, iPhone, iPad eller anden tablet, bærbar computer, stationær computer eller PlayStation). Hvem der hjælper, hvis der er problemer med at få teknikken til at fungere. Det kan desuden være spørgsmål om, hvor barnet kommunikerer fra (er det alene hjemme, sammen med venner, sidder det på sit eget værelse). Alt sammen for at få et indtryk af barnets daglige sociale omgang med andre mennesker og omsorgspersonernes interesse for barnets færden på nettet.

Krænkeren afprøver også barnets evne til at holde på en hemmelighed, fordi det kan være risikabelt, hvis barnet fortæller for meget om, hvad de foretager sig sammen.

4. DEN ENESTE ENE

Når krænkeren vurderer, at der er en god mulighed for at få barnet til at medvirke i de seksuelle planer, som krænkeren har, er

næste fase at styrke relationen imellem dem, så barnet føler sig yderligere forpligtet over for sit nye venskab.

Krænkeren har indtil nu vist opmærksomhed og interesse over for barnet og de særlige ønsker, drømme eller frustrationer, som barnet har. Nu intensiveres relationen. Krænkeren understreger, hvor meget de hører sammen, at det er vigtigt, at de har tillid til og kan stole på hinanden. Barnet bliver opfordret til at betro sig til den voksne, og ofte vil krænkeren understrege sin opfattelse af, at andre voksne omkring barnet mangler forståelse for barnets særlige evner, personlighed og sårbare situation afhængig af, hvilket tema der er vigtigt for barnet. Typisk gennem budskaber som: ”Søde, du ved jo, at du kan fortælle mig alt. Jeg ved jo godt, at de voksne omkring dig misforstår dig og reagerer helt forkert!” Krænkeren bekræfter igen og igen, at barnet har stor betydning i hans liv, og at han glæder sig til, at de igen skal chatte sammen.

Undervejs i denne fase tester krænkeren også holdbarheden eller styrken i relationen ved gradvist at bede barnet om at gøre noget til gengæld. Det behøver endnu ikke være af seksuel karakter, men kan være aftaler om, hvornår de skal chatte sammen eller spørgsmål af mere privat karakter, som måske virker grænseoverskridende. Hvis barnet er tøvende eller afvisende over for krænkerens ønsker, reagerer krænkeren følelsesmæssigt med skuffelse: ”Nu har jeg lige brugt så meget tid på at hjælpe og støtte dig, og når jeg så bare beder dig om denne lille ting, så siger du nej! Det er jeg skuffet over! Jeg troede, vi havde et venskab, men så meget betyder det måske ikke for dig, søde?” På den måde skaffer krænkeren sig et indblik i, hvor stærk deres relation er, og i hvor høj grad det er muligt at flytte på barnets personlige grænser. Især for de sårbare børn, som savner voksenkontakt, vil truslen om, at venskabet kommer i fare, ofte betyde, at de er villige til at rykke deres grænser for at imødekomme den voksne og bevare den gode relation.

5. DET SEKSUELLE TEMA INTRODUCERES OG AFPRØVES

I nogle grooming-forløb ser vi, at det seksuelle tema introduceres relativt tidligt, ofte fordi barnet eller den unge selv er optaget

af eller nysgerrig i forhold til seksuelle temaer. I andre forløb er det krænkeren, som introducerer det seksuelle tema, når der er skabt et venskab og en fortrolighed, som også kan rumme temaer, der kan virke grænseoverskridende for barnet. Temaet kan introduceres ved at spørge til erfaringer med kærester eller at kysse rigtigt. Det kan også være spørgsmål om, hvordan kroppen er udviklet. ”Går du med bh? Har du også fået hår dernede? Vågner du også nogle gange med en stiv tissemand?” Krænkeren tilbyder sin viden og erfaring, og ofte forklarer krænkerne ved efterfølgende retssager, at det netop var barnets behov for at skaffe sig viden fra en erfaren person, der fik samtalerne til at handle så meget om seksuelle temaer.

I nogle sager vælger krænkeren at sende nøgenbilleder enten af sig selv eller af børn i seksuelle situationer for at afprøve, hvordan barnet eller den unge reagerer på det. Billeder af børn i seksuelle situationer (også kaldet børnepornografi) bliver kommenteret med bemærkninger som: ”Se, det er jo helt naturligt, at børn gør sådan! Kunne du ikke tænke dig at prøve, søde? Jeg kan godt hjælpe dig, og jeg skal nok være sød. Det er kun, hvis du har lyst!”

6. DET DIGITALE OVERGREB ARRANGERES

Når det gode venskab og tilliden er etableret, og det seksuelle tema er blevet introduceret, men andre gange også tidligere i forløbet, foreslår krænkeren, at de taler sammen over webcam, så krænkeren kan se, hvordan barnet eller den unge ser ud. Det begynder også nogle gange med, at barnet bliver bedt om at sende nogle supplerende fotos af sig selv, fordi billederne på barnets profil er for dårlige – for eksempel med en kommentar som: ”Du må da have nogle bedre billeder, søde? Sådan nogle, hvor man kan se, hvor flot og smuk du er i virkeligheden!” Gradvist bliver barnet overtalt til for eksempel at posere med forskellige attituder, og hver gang giver krænkeren anerkendelse og ros. Måske lykkes det også at overtale barnet til mere erotisk eller seksuel posering gradvist med mindre og mindre tøj på.

I denne del af forløbet kan krænkeren også vælge selv at eks-

ponere sig nøgen, enten ved at sende nøgenbilleder eller ved selv at optræde nøgen foran webcam.

I nogle sager, hvor krænkeren for eksempel har udgivet sig for at søge efter nye fotomodeller, bliver den gradvise afklædning på billederne begrundet med, at den unge kan få mulighed for modeljobs, hvor der skal præsenteres undertøj og bikinier. Derfor er det nødvendigt at se, hvordan den unge tager sig ud i undertøj.

Når det på et tidspunkt er lykkedes for krænkeren at få barnet til at blotte sig på fotos eller på webcam, og barnet måske oplever, at grænsen er nået for, hvor langt han eller hun har lyst til at gå, skifter krænkeren attitude. Fra at være sød, rar og anerkendende går krænkeren til at stille mere direkte krav og komme med trusler, hvis kravene ikke efterleves: ”Nu skal du tage tøjet helt af, så jeg kan se dig nøgen! Hvis ikke du gør det, så sender jeg de andre billeder af dig ud på Facebook, så dine venner kan se, hvor billigt du er til salg!”

Barnet er nu fanget ind af krænkerens manipulerende forførelse og er blevet narret eller presset til at overskride sine egne grænser. Børn fra disse sager forklarer ofte, at de egentlig ikke havde intentioner om at gå så langt, men at de gjorde det for krænkerens skyld, og fordi han roste dem og sagde sådan nogle søde ting, hver gang det blev mere vovet. Teenagere forklarer det ind imellem med, at de selv var nysgerrige i forhold til at afprøve webcam-sex, men at de pludselig mistede kontrollen. Børnene fortæller, at trygheden ved at sidde hjemme på værelset ikke har beskyttet dem, og at de på dette tidspunkt i grooming-processen nu står i et valg mellem at føje krænkeren og håbe på, han ikke går alt for langt, eller risikere, at billederne kommer ud på nettet, hvor venner og familie kan se, hvor naivt og tåbeligt, barnet eller den unge har båret sig ad.

7. DET FYSISKE MØDE ARRANGERES

For nogle krænkere er det endelige mål at mødes med barnet i den fysiske verden for at gennemføre de seksuelle aktiviteter med barnet. Især i sager med mindre børn har seksualiteten ikke været introduceret særlig tydeligt som et tema, og barnet tror

måske, at mødet handler om den fælles interesse, de har skrevet sammen om (World of Warcraft, FIFA World eller ridning). Først ved det fysiske møde begynder krænkeren at kræve, at barnet medvirker i noget seksuelt

I andre sager kan vi se, at barnet eller den unge ikke er villig til at mødes fysisk. Krænkeren vil i nogle sager udvise forståelse og tålmodighed, men samtidig lægge et insisterende pres på, at det vil være vigtigt at mødes. Afslag fra barnets side vil blive mødt med skuffelser og beklagelser over ikke at blive taget alvorligt.

Men i mange sager bygger det fysiske møde på den tillid og det venskab, som er blevet opbygget. Det er for barnet eller den unge ikke et møde med en fremmed, men tværtimod en ven eller fortrolig person, som de mener, de kan stole på. I flere sager giver den unge udtryk for en form for forelskelse eller positive forventninger til at få sin seksuelle debut med en erfaren voksen. Vi ser også eksempler på, at den unge tror, det handler om en gensidig forelskelse, hvor de skal giftes, når bare den unge bliver gammel nok.

Endelig ser vi sager, hvor krænkeren bruger trusler om at offentliggøre for eksempel fotos eller webcam-optagelser af barnet som afpresning til at gennemføre et fysisk møde.

8. FASTHOLDE HEMMELIGHEDEN

Undervejs i hele grooming-processen – men især når det seksuelle tema er blevet introduceret – sørger krænkeren for at påpege, at det, barnet og han har sammen, er noget helt specielt, som andre ikke vil kunne forstå eller acceptere, og at det derfor er vigtigt, at barnet ikke fortæller andre om deres særlige kontakt. Når processen er nået så langt, at barnet har været udsat for seksuelle krænkelser, vil krænkeren igen minde barnet om, at det ikke må afsløre, hvad der er sket. Krænkeren gør ofte meget ud af at pålægge ofret ansvar, skyld og skam ved for eksempel at sige ting til barnet som: ”Du gjorde det frivilligt, og du kunne bare have ladet være. I virkeligheden var det noget, du selv lagde op til! Du kunne jo også godt lide det.” Desuden vil krænkeren tit påstå, at barnet har gjort noget ulovligt og vil blive straffet for eksem-

pel for nøgenbillederne, og han vil også ofte gentage truslen om at offentliggøre dem, hvis barnet sladrer til nogen. For barnet er oplevelsen af at blive seksuelt udnyttet forbundet med så stor skam og skyld, at barnet – uanset krænkerens formaninger – ikke har lyst til at fortælle andre om sine oplevelser.

KRÆNKERENS POSITIVE TILBUD

For at kunne forstå, hvorfor nogle børn går så langt i det venskab, der opbygges i en grooming-proces, er det vigtigt også at se på de positive erfaringer og oplevelser, som krænkeren tilbyder barnet:

Krænkeren giver ofte barnet **opmærksomhed, ros og anerkendelse**. Dette skulle ethvert barn gerne opleve fra deres nærmeste. Men især for sårbare og udsatte børn, som slås med mindreværdsfølelser, lavt selvværd og usikkerhed, bliver det særlig svært at sige nej tak til.

Krænkeren kan også iscenesætte sig som **en sød voksenven**, der forstår og støtter barnet, når det bliver drillet, har svært ved at få venner eller skændes med mor og far. Igen ser vi, at især sårbare og udsatte børn, som ikke oplever at have en god fortrolighed med en voksen i hverdagen, er mere villige til strække sig langt for ikke at miste deres nye voksenven.

Krænkeren kan også repræsentere en **erfaring og modenhed**, som barnet ser op til og gerne vil have andel i. Det kan handle om de mange spørgsmål og dilemmaer, som presser sig på i teenageårene, temaer som seksualitet, kærester, onani, spiritus, rygning eller andet, der har betydning for den unges identitet og selvforståelse.

Krænkeren kan også lokke med forskellige **økonomiske tilskud**. Vi har set eksempler på, at krænkere har foræret børn en ny smartphone og et taletidskort, så de lettere kan være i kontakt med krænkeren, uden at de selv skal betale for det, og uden at forældrene opdager det. Vi har også set eksempler på, at barnet er blevet betalt for at udføre seksuelle handlinger foran webcam. Tilbud om job som fotomodel kan også give noget økonomisk, men appellerer også til barnets drømme om at blive stjerne.

Men børnene har ikke på forhånd en forståelse af, at den psykiske manipulation (grooming-processen) virker gennem medierne og gradvist får flyttet deres egne grænser. Når det så alligevel går galt, føler de, at de har været naive, de er skamfulde og ydmyget i en sådan grad, så de allerfleste helst ikke vil involvere andre i deres fadæse, men prøve at glemme det hurtigst muligt. Helt centralt i grooming-processen er oplevelsen af det tillidsbrud, der sker, når den voksne afslører sine reelle hensigter med den positive opmærksomhed og kontakt.

Det er derfor altid vigtigt at lytte til alle nuancerne i barnets kontakt med den seksuelle krænker og ikke kun fokusere på det tidspunkt, hvor det seksuelle overgreb fandt sted. Som det bliver uddybet i artiklen om behandling, så er gennemgangen og forståelsen af alle trinene i grooming-processen vigtige i barnets bearbejdning af, hvad det har været udsat for.

ET BILLEDE ER IKKE BARE ET BILLEDE

Gitte Jakobsen, Red Barnet

Både udbuddet af og efterspørgslen efter billeder og videoer, der kan tilfredsstille voksnes seksuelle fantasier om børn, er stærkt stigende, og indholdet varierer fra billeder, hvor børn poserer alene til grove overgrebsbilleder. I denne artikel vil vi redegøre for de billedkategorier, vi i Red Barnet, hos politiet og i dansk retspraksis bruger, når vi vurderer de forskellige typer af billeder og videoer.

Verden er fuld af billeder. Internettet er oversvømmet af billeder. Billeder af gode oplevelser og smukke minder.

Vi skal ikke begrænse deling af gode oplevelser og hyggelige billeder. Det ville være det samme som at begrænse ytringsfriheden. Men der er billeder og videoer, som ikke burde findes, fordi de viser seksuelle overgreb på børn, som aldrig burde være sket. Efterspørgslen efter den type materiale er stor, og spredningen sker i høj grad på internettet. I stort omfang på det åbne, kendte internet. Men i endnu højere grad på det såkaldte 'mørke internet', hvor det er en meget større udfordring at spore brugernes identitet, og som udgør op til 80% af det samlede internet.

Vi kan ikke kriminalisere alle typer af billeder, som voksne bruger til at tilfredsstille deres egne seksuelle fantasier om børn med. Nogle billeder er computerfremstillede og viser ikke 'rigtige' børn, men er alligevel ulovlige, hvis de ligner for godt. Andre billeder er helt almindelige billeder, som ikke i sig selv er ulovlige, men som alligevel virker seksuelt stimulerende på nogle voksne. Nogle af disse almindelige billeder bringes i en stærkt seksualiseret kontekst, eller de bruges på anden måde til formål, som slet ikke var tilsigtet, da billedet blev taget eller delt med andre.

Men billeder af seksuelle overgreb på børn skal stoppes på samme måde, som overgrebene i sig selv skal stoppes.

BØRNEPORNOGRAFI – ET VILDLEDENDE ORD

Billeder af seksuelle overgreb omtales ofte som 'børnepornografi'. Både i Danmark og i resten af verden arbejder fagfolk på området, politi og andre specialister aktivt for at begrænse brug af betegnelsen børnepornografi (child pornography), fordi ordet er misvisende. Sprogligt kan det give indtryk af at være noget for eller til børn for eksempel som børnebøger eller børnefilm. Ordet pornografi indikerer desuden, at der er tale om en handling, der involverer en eller flere personer, som frivilligt indgår i handlingen. Det er ikke tilfældet, når der er tale om seksuelle overgreb på børn. Børn giver ikke samtykke til overgreb. Børn er ofre for overgreb.

Red Barnet bruger fortrinsvis betegnelsen 'billeder af seksuelle overgreb på børn', fordi det er en mere præcis beskrivelse. Tilsvarende taler man internationalt om CSAM, Child Sexual Abuse Material, eller Child Sexual Abuse Images.

ET BILLEDE ER IKKE BARE ET BILLEDE

Som hjælp til at vurdere billeder og afgøre, om de er ulovlige i henhold til dansk retspraksis, benytter politi og fagfolk forskellige skalaer eller kategoriseringer. I det følgende viser vi den kategorisering, der gælder i henhold til dansk retspraksis, og en mere uddybende skala, der omfatter alle typer af billeder, og som er den, vi bruger i Red Barnets hotline mod overgrebsbilleder med børn. Derudover beskriver vi Tanner-skalaen, som benyttes til vurdering af et barns alder.

ULOVLIGE BILLEDER – TRE KATEGORIER

Dansk retspraksis opererer med en opdeling i tre kategorier således:

Kategori 1:

Barnet er alene på billedet, og der foregår ikke seksuel aktivitet med andre, men billederne har fokusering på kønsdelene, og/eller der foregår onani eller anden berøring af seksuel karakter.

Kategori 2:

To deltagere (mindreårig-mindreårig eller voksen-mindreårig) med samleje eller anden direkte seksuel aktivitet. Desuden billeder, hvor barnet er alene og selv stikker fingre eller genstande i kønsåbningerne.

Kategori 3:

Grove seksuelle aktiviteter med børn, som gengiver voldtægt, tvang eller trusler, samt børn i seksuel omgang med dyr. Desuden alle seksuelle overgreb, der involverer børn under tre år.

VURDERING AF BØRNS ALDER

For at kunne vurdere om et billede er ulovligt, og hvilken kategori det tilhører, er det nødvendigt at fastslå barnets alder. I de tre ovenstående kategorier, er der tale om børn under 18 år. I praksis kan det være vanskeligt ud fra et billede at vurdere, om en ung er over eller under 18 år. Vurdering af alder sker blandt andet med afsæt i Tanner-skalaen, en skala der tager afsæt i kønsspecifik udvikling af barnet og den unge. Det kan for eksempel være udviklingen af pigens bryster, drengens penis, kønsbehåring og andre tydelige fysiske træk, der ændres med alderen. Det kan være vanskeligt om ikke umuligt præcist at sige, om et barn på billedet er fire eller fem år, men så længe barnet tydeligt er under 18 år, og billedet er kategoriseret som værende ulovligt, er der ingen tvivl om, at det skal håndteres som sådan. Udfordringen er større, når man skal vurdere, om en ung på billedet er 16, 17 eller 18 år. Kun fødselsattesten kan give det præcise svar, og i de tilfælde, hvor det ikke lykkes politiet at identificere den unge på billederne, kan det betyde, at billeder vurderes lovlige, fordi man anslår, at den unge er over 18 år, selvom han eller hun i virkeligheden kun er 16 eller 17.

BILLEDER PÅ EN SKALA FRA 1-10

Der findes utallige billeder på nettet. Både lovlige og ulovlige billeder og billeder i gråzonen. Den tredelte kategorisering, der anvendes i dansk retspraksis er dækkende for den politimæssige håndtering af ulovlige billeder. I Red Barnets Hotline mod overgrebsbilleder med børn har vi tilsvarende fokus på ulovlige billeder. Men vi har også opmærksomhed på billeder i gråzonen og andre typer af lovlige billeder, der deles for eksempel på sociale medier. Vi registrerer billederne efter type og bruger den viden til blandt andet fortalerarbejde. Derfor benytter vi en mere detaljeret skala, COPINE-skalaen¹, til vurdering af billeder. COPINE-skalaen

1) COPINE, Combating Paedophile Information Networks in Europe. Et projekt, hvor University of Cork i samarbejde med the Paedophile Unit ved London Metropolitan Police udviklede en skala til kategorisering af billeder til brug dels i forskningssammenhæng dels i engelsk retspraksis. Kategoriseringen på en skala fra 1-10 blev udviklet på baggrund af billeder, som blev fundet på internettet og i newsgroups. Engelsk retspraksis benytter i dag en mere enkel tredelt kategorisering.

blev udviklet af to engelske psykologer, Max Taylor og Ethel Quayle, der i 1990'erne gennemgik mængder af billeder fundet på internettet og i newsgroups og kategoriserede dem efter type.

COPINE-skalaen (se detaljerede beskrivelser og eksempler på niveauerne på næste side).

Niveau	Betegnelse	Billedernes indhold
1	Almindelige	Almindelige billeder, hvor børn leger i neutrale omgivelser, eller ikke-erotiske og ikke-seksualiserede billeder, som viser børn i undertøj, bade-tøj og lignende. For eksempel familiefotos.
2	Nudisme	Billeder af nøgne eller delvist nøgne børn i almindelige nudist-sammenhænge og fra lovlige kilder.
3	Beluring / voyeurisme	Billeder taget hemmeligt af børn på legepladser eller andre omgivelser for børn. Billederne viser for eksempel synligt undertøj eller forskellige grader af nøgenhed.
4	Posering	Arrangerede poserings- eller modelbilleder med helt eller delvist påklædte eller nøgne børn, men opstillingen har ikke seksuel karakter. For eksempel reklamer.
5	Erotisk posering	Arrangerede poserings- eller modelbilleder med helt eller delvist påklædte eller nøgne børn i erotisk prægede, seksualiserede eller seksuelt udfordrende stillinger.
6	Tydelig erotisk posering	Billeder med fokus på kønsorganerne med helt eller delvist påklædte eller nøgne børn.
7	Tydelig seksuel aktivitet	Billeder med seksuel berøring, gensidig onani, egen onani, oralsex og samleje med børn, men uden voksendeltagelse.
8	Overgreb	Billeder af voksnes seksuelle overgreb på børn, hvor der foregår kropsberøring med hænderne.
9	Groft overgreb	Billeder af voksnes grove seksuelle overgreb, som indeholder seksuelle aktiviteter med samleje, onani og oralsex.
10	Sadistisk / bestialsk	a) Billeder med seksuelt indhold, som viser et barn, der bliver bundet, slået, pisket eller på anden måde er genstand for handlinger, der påfører barnet smerte. b) Billeder, hvor et dyr er involveret i en eller anden form for seksuel aktivitet med et barn.

COPINE-NIVEAUER – UDDYBNINGER OG EKSEMPLER

LOVLIGE BILLEDER

Niveau 1: De helt almindelige billeder, som vi kender dem fra private fotoalbum af glade børn og voksne i alle tænkelige hverdagsituationer. Børn, der leger i neutrale omgivelser. Ikke-erotiske, ikke-seksualiserede billeder, som viser børn i undertøj, bade-tøj og lignende.

Niveau 2: Billeder af nøgne eller delvist nøgne børn i almindelige nudistsammenhænge og fra lovlige kilder. Billederserier fra en nudistforenings sommerlejr eller andre aktiviteter, hvor børnenes nøgenhed er begrundet i nudisme. Som udgangspunkt har billederne i niveau 2 ikke til hensigt at vække seksuelle fantasier, men man kan ikke altid afklare, hvilke motiver den pågældende fotograf har haft. Alligevel kan voksne med seksuel interesse i børn bruge billederne til at stimulere deres seksuelle fantasier.

Niveau 3: Voyeurisme eller beluring. Kan være billeder taget i hemmelighed på en legeplads, ved et soppebassin, på en bade-strand eller andre steder, hvor børn færdes. Fotografen har ofte taget billederne med telelinse eller på anden måde fra stor afstand for ikke at vække opmærksomhed. I dag, hvor næsten alle har mobiltelefon og tablets med kamera, kan billeder af denne type også optages ganske tæt på, uden at det i sig selv virker mistænksomt, at en person har sin telefon fremme, uanset hvor de befinder sig. Denne type billeder er problematiske, fordi de bliver taget uden, at hverken børn eller voksne ved det. Det er krænkende, at billederne bliver brugt til at stimulere voksnes seksuelle fantasier.

Niveau 4 og 5: Her er tale om arrangerede poserings- eller modelbilleder med børn, der er helt eller delvist påklædte eller nøgne. Børnene på billederne kan være instrueret i at posere på en erotisk måde for at stimulere voksnes seksuelle fantasier. Andre billeder har børn selv taget og delt. Måske har de leget fotomodel og eksperimenteret med deres udseende og udstrå-

ling, eller en teenager har taget nøgenbilleder og delt dem med sin kæreste eller bedste ven eller veninde i den forventning, at billedet ikke blev delt med andre. Billederne er samtidig eller senere lagt på nettet og er blevet brugt til andre formål end det, barnet eller den unge havde tænkt. I de tilfælde, hvor en voksen har instrueret barnet, kan den voksnes hensigt have været tydelig for den voksne selv, men ikke for barnet, der blot har opfattet det som en leg. Vurdering af disse billeder rummer en vanskelig balance i overvejelsen af, om billedet viser frivillig posering eller tvang, og om barnet eller den unge ved, at billedet deles på nettet. Billederne i sig selv er måske ikke ulovlige, men de anvendes på en måde eller i en kontekst, som er krænkende.

Billeder i *niveau 4* omfatter også nogle typer af tøjreklamer. Helt objektivt er formålet at vise noget bestemt børnetøj/børneundertøj eller badetøj. Men billederne er tilsat en snert af erotisk posering i hvert fald set med nogle voksnes øjne.

BILLEDER I GRÅZONEN

Billeder i *niveau 5* befinder sig i en gråzone. Nogle billeder er tæt på grænsen til ulovlige, og de opleves stærkt krænkende for de fleste, der ser billederne, og for børnene selv. Børn, der er voksen-sminket, instrueret i erotisk posering og klædt i fjerboa eller iført blonde- eller læderundertøj, lange støvler og med en pisk i hånden. Billederne er ikke i sig selv ulovlige, men nogle gange findes de i en voksenpornografisk sammenhæng og vurderes derfor ulovlige på grund af konteksten, eller de ledsages af erotiske tekster eller andre tydelige henvisninger til for eksempel køb af sex. Hvis disse billeder blev vist alene, ville de blive betragtet som lovlige i Danmark, men hvis de bliver vist i en sådan seksualiseret kontekst, vurderes de ulovlige.

Midt imellem niveau 5 og 6 finder vi den stadigt stigende mængde af selveksponering, hvor især drenge og unge mænd onanerer foran webcam. De fleste af disse videoer har nogenlunde samme opsætning og forløb, og vi kan have en mistanke om, at drengene bliver opfordret til og instrueret i, hvad de skal gøre, og hvordan og hvor de skal dele videoerne. Hvis den unge

på videoen er under 18 år, og hvis videoen distribueres og downloades med det formål at tilfredsstille voksnes seksuelle behov, er materialet ulovligt. Hvis den unge har delt videoen med en gruppe i et lukket forum, eller tror, det forholder sig sådan, er det ikke nødvendigvis ulovligt. Desuden kan det være vanskeligt at vurdere præcist, om de unge er over eller under 18 år.

ULOVLIGE BILLEDER

Niveau 6-10 omhandler billeder, som i Danmark vurderes som ulovlige, svarende til den tidligere nævnte beskrivelse i dansk retspraksis kategori 1-3. Billederne har et tydeligt fokus på området omkring kønsorganer og/eller viser seksuel aktivitet som onani, oralsex, samleje eller lignende, der involverer et barn/børn.

For *niveau 6* gælder, at hvis billedet skal vurderes ulovligt, skal kameravinklen, altså billedets fokus, tydeligt være på kønsorganer. Hvis barnet for eksempel har undertøj på, går grænsen for påklædthed ved g-streng, svarende til, at man kan se (dele af) barnets kønsdele.

Niveau 6-7 omfatter billeder, hvor barnet eller børnene er alene på billedet, det vil sige, at der ikke ses voksne på billederne. Det er billeder, hvor børn indgår i seksuel aktivitet alene eller med hinanden og i en grad, der rækker ud over det normale, hvor børn undersøger sig selv og hinanden.

Billeder på *niveau 6-7* lader ingen tvivl tilbage om, at her er tale om seksuelle overgreb eller seksuel berøring og aktivitet, som ikke forventes inden for rammerne af børns normale udvikling generelt.

Niveau 8-9 omhandler billeder af voksne seksuelle overgreb på børn. Alt fra kropsberøring til onani, oralsex og samleje, hvor den voksne begår overgreb på barnet, eller hvor barnet tvinges til at stimulere og tilfredsstille den voksne seksuelt.

Niveau 10 omfatter de mest voldsomme billeder. Her er barnet offer for seksuel sadisme. Barnet kan være bundet eller udsat for fysisk vold samtidig med det seksuelle overgreb. I denne kategori finder vi også billeder, hvor barnet tvinges til seksuel kontakt med dyr.

Fælles for alle billeder i niveau 6-10 gælder, at vi ser stadig flere billeder med stadig yngre børn, både drenge og piger, og vi ser stadig grovere seksuelle overgreb.

Vi ser billeder, hvor spædbørn udsættes for grove seksuelle overgreb. Vi ser også billeder, hvor kvinder krænker børn seksuelt.

BILLEDER I GRÅZONEN

Red Barnet modtager hver måned omkring 300 anmeldelser af online billeder og film med mistanke om seksuelle overgreb på børn. Cirka én af ti anmeldelser omhandler billeder i gråzonen. Det vil sige billeder, som ikke er ulovlige i henhold til dansk retspraksis. Billederne viser ikke seksuelle overgreb på børn, men de udstiller børn på en måde eller i en kontekst, som er krænkende for barnet. I 2013-14 foretog vi en undersøgelse af flere end 15.000 af sådanne billeder, og vi udgav i marts 2014 rapporten 'Billeder i gråzonen'. Rapporten sætter fokus på det problem, at der tilsyneladende er en hel industri, der bevidst udstiller børn som seksuelle objekter med det formål at tilfredsstille nogle voksnes seksuelle fantasier. Rapporten blev også skrevet med det formål at formidle viden til fagfolk og beslutningstagere om, hvordan børnene lovligt udnyttes på nettet. Billeder af denne type befinder sig, som beskrevet ovenfor i niveau 5, på grænsen til det ulovlige. I Red Barnet arbejder vi for, at billeder i gråzonen bliver klart omfattet af straffeloven og kategoriseres som ulovlige. Vi anerkender, at det kan være vanskeligt at vurdere præcist, hvornår et billede bevidst har til formål at tilfredsstille voksne. Vi anerkender også, at det vil betyde en større mængde arbejde for politi og retsinstanser, når flere billeder skal indgå i efterforskning. Men mest af alt anerkender vi børns ret til ikke at blive krænket ved at blive udstillet som seksuelt objekt.

HVAD ER MENINGEN MED KATEGORISERING

Man kan altid diskutere, om det er muligt og rimeligt at gradbøje grovheden i seksuelle overgreb. Ét seksuelt overgreb er et for

meget. Set fra et børneperspektiv giver det derfor ikke mening at inddele billeder i forskellige kategorier. Barnet har været offer for et eller flere seksuelle overgreb og lever med konsekvenserne resten af sit liv. Det kan økonomisk erstatning eller længden af fængselsstraf til krænkeren ikke ændre ved. Alligevel giver det objektivt set og i forhold til retspraksis mening at vurdere billeder i forhold til grovheden i det seksuelle overgreb på samme måde, som vi ved for eksempel vold og tyveri også straffer ud fra omfanget og grovheden i de enkelte strafbare handlinger.

OVERGREBENE OPHØRER ALDRIG

Børn, der udsættes for seksuelle overgreb, mærkes for livet. De lever med følgerne af de seksuelle overgreb. Dertil kommer den ekstra dimension, at overgrebene aldrig ophører, når billeder og videoklip af seksuelle overgreb på børn lægges på nettet. Hver eneste gang en voksen klikker ind på billedet og tilfredsstiller sit eget seksuelle behov, er det en ny og en gentagen krænkelse af barnet. Muligheden for at lægge det skete bag sig bliver overtaget af bevidstheden om, at billedet eller filmen findes derude et sted. Risikoen for at blive genkendt eller for pludselig at se sig selv på de billeder eller film er en voldsom belastning at leve med. Denne belastning er nærmere beskrevet i artiklen om behandling til børn, der har været ofre for it-relaterede seksuelle overgreb.

Også derfor er det uhyre vigtigt både at forebygge, at seksuelle overgreb sker, og bekæmpe produktionen og distributionen af overgrebsbilleder og -videoer.

BEHANDLING AF IT-RELATEREDE SEKSUELLE OVERGREB

*Helene Almind Jansen, psykolog og
specialist i psykoterapi med børn og unge*

Når legen på nettet går galt og ender med seksuelle overgreb, er det vigtigt, at barnet får den rette behandling. I denne artikel vil vi gennemgå nogle af de udfordringer, der følger med online-overgreb og trække nogle perspektiver og cases fra den psykologiske behandling frem.

Fænomenet it-relaterede overgreb er efterhånden velbeskrevet, men den behandlingsmæssige tilgang er der i litteraturen ikke mange bud på, hverken nationalt eller internationalt. Spørgsmålet er, om symptomer og reaktioner på overgrebet adskiller sig fra andre seksuelle overgreb? Og om der dermed er brug for særlige behandlingsstrategier? Svaret er både ja og nej. It-relaterede seksuelle overgreb adskiller sig på flere områder fra andre seksuelle overgreb og kræver derfor ofte nogle andre opmærksomheder i den psykologiske behandling. Samtidig adskiller it-relaterede overgreb sig også indbyrdes afhængigt af, om krænker og barn har mødtes offline eller ej. Det er dog en misforståelse at tro, at et it-relateret overgreb, der ikke indeholder et fysisk overgreb, har mindre indvirkning og er mindre skadende for barnet end det fysiske seksuelle overgreb. Symptomerne kan være de samme, men de kan også have forskellige udtryk og variere fra barn til barn.

I denne artikel tager jeg udgangspunkt i følgevirkninger, behandlingsmuligheder og -udfordringer for en række forskellige typer af it-relaterede overgreb:

Børn, udsat for online grooming, som lokkes og manipuleres til en seksuel kontakt online, der senere fører til et fysisk seksuelt overgreb offline.

Børn, der optræder på billeder, som distribueres på nettet – enten fordi de selv har valgt at dele nøgenbilleder på nettet, der senere bliver videresendt uden barnets vilje, eller fordi de er blevet lokket hertil i kontakten med en anden.

En særlig kategori er de børn, der udsættes for seksuelle overgreb, som filmes og distribueres videre til salg, og som kan siges at være dobbelt ramt. De udsættes ofte for fysiske seksuelle overgreb, og samtidig skal de leve med frygten for, at film og billeder af deres overgreb går verden rundt og ikke kan kontrolleres i mængde og antal. Det fysiske overgreb har måske fået en ende, men det virtuelle overgreb fortsætter.

Børn, der eksponeres for pornografisk materiale på et for tidligt tidspunkt i deres udvikling, så det påvirker deres almene trivsel og udvikling med særligt fokus på præpubertetsbørn.

HEMMEIGHOLDELSE, SKAM OG SELVBEBREJDELSE

Børn, der er blevet groomet på nettet og har mødtes med deres krænker offline og her haft en seksuel oplevelse, hemmeligholder ofte det seksuelle møde. Det samme gør børn, der har sendt billeder af sig selv til fremmede eller til nogen, de troede, var en ven. Overgrebene afsløres sjældent af børnene selv. I flere tilfælde bliver overgrebene først afsløret i forbindelse med politiets efterforskning eller af forældre, der opdager en kontakt på de sociale medier, som forekommer mistænkelig. Nogle børn betror sig til venner, der bryder hemmeligheden ved at fortælle den til en voksen. I de tilfælde, hvor barnet har oplevet et fysisk overgreb, der har været voldeligt med karakter af en decideret voldtægt, er der en større sandsynlighed for, at barnet bryder sammen og selv fortæller, hvad der er sket, fordi det er svært at holde en traumatiserende oplevelse hemmelig. Ikke at afsløre mødet med en fremmed på nettet er som ved andre seksuelle overgreb begrundet i følelser som skyld, skam og selvbefredelse samt frygten for omgivelsernes reaktioner, herunder både krænkerens og forældrenes.

Børn, der over længere tid har haft en kontakt på nettet, har ofte haft flere muligheder for at sige fra og stoppe kontakten, men har ikke formået at gøre det. De plages derfor ofte af selvbefredelse og skyldfølelse.

De større børn og unge, der udforsker det seksuelle område og eksperimenterer med egen seksualitet i mødet på nettet, er ofte flove og skamfulde. Hvis udforskningen af deres egen seksualitet resulterer i et seksuelt møde, kan skamfuldheden skabe så stor indre konflikt, at barnet vil have svært ved selv at bede om hjælp. Samtidig kan barnet være i tvivl om, hvad det, det har oplevet, er for noget.

FORELSKELSE ELLER OVERGREB?

Et overgreb betragtes ofte som noget, der er sket imod egen vilje. Hvis man fortryder et samleje, er det så et overgreb eller blot en dårlig seksuel oplevelse? Kontakten på nettet kan være præget af forvirring over de følelser, der har været involveret i kontakten.

Følelser som forelskelse, betagethed og nysgerrighed. Kan man tale om et overgreb, når man har mødt en, der gav opmærksomhed og forståelse og lod en føle sig betydningsfuld og værdifuld?

Børn og unge er ofte præget af en ungdomskultur og ungdomsmoral, men også en opdragelsesdiskurs, hvor det at holde ord er vigtigt og værdsættes. Når man har sagt A, må man også sige B. Har man i kådhed aftalt, at noget seksuelt skal ske i mødet offline, må ord holdes. Således kan barnet opleve, at det er medansvarligt for det seksuelle overgreb. Grænserne for, hvem man har kontakt med på nettet, og hvad man taler om, er væsensforskellige fra den benyttede omgang og omgangstone offline. At have en samtale om seksuelle fantasier med en 40-årige mand face-to-face er meget sjælden, men den aldersmæssige forskel får ofte en mindre betydning, når det foregår online og måske ikke er det første, der introduceres, men først kommer senere i processen, hvor accepten er mere nærliggende.

Barnet har måske tænkt det fysiske møde efter en online-kontakt som en seksuel debut. Mens omverdenen, forældre, socialforvaltning og politiet vurderer det seksuelle møde som et overgreb begået mod barnet. Her kan det være svært at navigere professionelt, når lovgivningen og barnets oplevelse peger i hver sin retning. Det kan være vanskeligt at insistere på, at en teenager skal tale med en psykolog, hvis han eller hun ikke ønsker det. Fra et voksent perspektiv kan det være tydeligt at se, at barnet er blevet manipuleret og snydt i kontakten. Dermed kan der være et stort ønske om, at barnet lærer at agere på en mere hensigtsmæssig og mindre risikofyldt måde. Men for den unge kan det være svært at blive beskrevet som én, der er blevet seksuelt misbrugt, eller som et offer for et seksuelt overgreb. Og måske er det chokket over oververdenens håndtering, der i første omgang skal behandles. Netop det dilemma illustreres med casen herunder. Casen er et konstrueret eksempel og referer ikke til én konkret sag.

EN CASE

I 4-årige Frederik kommer til Rigshospitalets Center for Seksuelle Overgreb sammen med sin far. Han vægrer sig ved at træde ind over dørtærsklen. Han har, som han selv siger det, "ikke været udsat for et overgreb". Det, der er sket, har han ikke oplevet som et overgreb, men snarere som et "seksuelt eksperiment". Han har svært ved at forstå omverdenens reaktioner. Han er blevet afhørt af politiet, han har talt med en socialrådgiver fra socialforvaltningen, og hans forældre er ulykkelige og ønsker, at han skal tale med en psykolog. De mener, der må være noget galt med ham.

Han har på nettet mødt en mand på 40 år, som var venlig og imødekommende. Manden havde spurgt ind til hans trivsel på et tidspunkt, hvor han bekymrede sig for, om hans mor var alvorlig syg. Hun havde været sygemeldt fra sit arbejde længe og gik til udredning på forskellige sygehuse. Lægerne havde svært ved at finde ud af, hvad der var galt. Han betroede sig til manden på chatten, som viste omsorg og forståelse for hans bekymring og var der for ham, når Frederik havde brug for ven. De havde haft kontakt længe, da manden spurgte, om han havde prøvet sex, og om han troede, han var til drenge eller piger. Frederik havde længe haft en fornemmelse af, at han måske var homoseksuel, men var fortsat uafklaret. Han havde ikke været forelsket i nogen endnu og var derfor i tvivl. Han syntes både drenge og piger kunne være tiltrækkende. Han mødte manden en sen aften bag en stationsbygning, hvor de gensidigt stimulerede hinanden seksuelt med hånd og mund, og bagefter fik han 500 kroner. Efterfølgende var han euforisk over, hvor let han var kommet til pengene og skrev om det på Facebook til nogle få betroede venner. En af vennernes forældre havde set beskeden og henvendt sig til Frederiks forældre. Først havde han nægtet og sagt, at det var for sjov, men forældrene fandt de 500 kroner i hans pung. Derfra var det gået stærkt, han var blevet afhørt om mandens identitet af politiet, og en socialrådgiver havde foreslået familien en psykolog til Frederik. Socialrådgiveren udtrykte bekymring for Frederik. Frederik forstod ikke omverdenens bekymring. Det eneste, han fortrød, var, at han havde skrevet om det på Facebook.

Når børn ikke selv afslører det seksuelle overgreb eller ikke betragter det seksuelle møde som et overgreb, men bliver afsløret, vil der ofte mangle motivation og/eller lyst til at skulle i behandling. Her adskiller it-relaterede overgreb sig fra andre seksuelle overgreb, hvor det ofte er barnet selv, der beretter om ovegrebet og afslører det – og dermed også på helt anderledes vis er klar til at skulle i behandling.

Der eksisterer til tider en diskurs om, at man ikke kan presse børn til at se en psykolog – og slet ikke teenagere. Man kan ikke presse nogen til terapi. Det er på sin vis rigtigt. Motivation til at tale med en professionel behandler øger bestemt alliancen og muligheden for succes. Men risikoen for, at børn ikke får den fornødne hjælp, er også til stede, hvis man efterkommer et barns indledningsvise modstand. Frederik havde brug for hjælp til, hvordan han udforskede sin egen seksualitet på en mindre risikofyldt måde. Behandlingsmæssigt kan det være okay at insistere på en kontakt. Og vejen kan gå gennem genetableringen af tilliden mellem barnet og forældrene.

TILLID BARN OG FORÆLDRENE IMELLEM

Forældre reagerer ofte med chok, vrede og fortvivelse, når de opdager, at deres barn har været udsat for et it-relateret overgreb – uanset om det involverer et fysisk overgreb, eller om barnet har chattet og udvekslet billeder. Vreden kan i mange tilfælde være rettet mod barnet. Særligt i de forhold, hvor barnet har holdt kontakten hemmelig over længere tid, og hvor barnet har forbrudt sig mod de regler og aftaler, forældrene har introduceret i forsøg på at sikre, at barnet havde et trygt liv online. Forældre og barn kan stå langt fra hinanden, når et it-relateret overgreb kommer imellem dem. Det altafgørende er derfor at finde et fælles ståsted.

Børn, der har iscenesat sig selv og eksperimenteret med deres egen seksualitet online, kan opleve at tumle med stærke skamfølelser og stor usikkerhed. Især skammen over forældrenes kendskab til det, der er foregået, kan være så stor, at det kan afholde dem fra at fortælle om selv meget alvorlige og grove op-

levelser via internettet. Og ligeledes afholde dem fra at ville tale med andre om det.

Barnet er ofte optaget af at få genetableret tillidsforholdet til forældrene og vise, at de igen kan have tillid til dets gøren og laden både online og offline. Behandlingens første del handler derfor ikke nødvendigvis om at behandle et seksuelt overgreb, slet ikke hvis barnet ikke har oplevet den seksuelle kontakt som et overgreb. Det handler om at genetablere relationen mellem barn og forældre. De indledende samtaler har derfor ofte karakter af mægling og konflikthåndtering, som, hvis det gribes succesfuldt an for både barn og forældre, også kan øge barnets motivation til at ville have hjælp og tale videre med en professionel behandler. I de tilfælde, hvor barnet ikke oplever det skete som et overgreb, kan det være vanskeligt at overbevise barnet om, at det har brug for hjælp.

Behandlingsbehovene hos barn og forældre er ofte meget forskellige og håndteres ikke altid bedst i samme rum. Forældrene kan have brug for at få vendt den vrede og fortvivelse, som afsløringen har afstedkommet, uden barnets tilstedeværelse. Det er afgørende, at forældrene hjælpes til at forstå de manipulerende og sofistikerede teknikker, der udspiller sig i grooming-processen. Denne viden skaber ofte en større forståelse og en aftagende vrede, der øger forsoningen mellem barn og forældre og retter vreden derhen, hvor den hører hjemme, nemlig imod krænkeren.

Relationen til forældrene skal være på plads, før barnet kan vende blikket indad og kigge på, hvordan det var muligt at havne i pågældende situation. Der skal med andre ord være ro og en sikker base, før barnet kan forholde sig til og koncentrere sig om det, der er sket.

FORHOLDET TIL KRÆNKEREN

De fleste it-relaterede seksuelle overgreb, uanset om der har været et fysisk møde, eller om kontakten kun har været online, adskiller sig fra andre seksuelle overgreb ved, at forholdet mellem krænkeren og barnet oftest ophører med afsløringen. Børn, der udsættes for et seksuelt overgreb af en person, de er i relation

til – enten familiemæssigt eller på anden vis – ophører ikke nødvendigvis med at være i relation, efter at overgrebet er afsløret. En far vedbliver at være far, også selvom han har krænket sit barn. Kontakten afbrydes måske eller sættes under særlige vilkår for en tid, men relationen eksisterer stadig.

For børn, der udsættes for it-relaterede seksuelle overgreb, opstår der efter afsløringen ofte en tvivl om, hvem man egentlig har haft kontakt med. Når politiet pludselig kan oplyse om andre forhold, end barnet var bekendt med – for eksempel at krænkeren ikke var 20 år, som han sagde, men 36 år, gift og far til to. Erkendelsen af at man er blevet snydt og manipuleret kan være plagsom og sorgfuld. Sorgen kan ligeledes dreje sig om at have mistet en, man troede var en ven, og sorgen kan følges af vrede over at være blevet snydt og bedraget.

Uvisheden om, hvem man har delt sine inderste tanker med, gør barnet usikkert og utrygt ved egen dømmekraft. Tilliden til omverdenen har lidt et knæk, og tvivlen på egen risikovurdering kan afstedkomme, at barnet plages af manglende selvtillid og selv-værd. Dette gælder både de børn, der mødes offline med deres krænker, og de børn, der ikke mødes, men fik sendt billeder af sig selv.

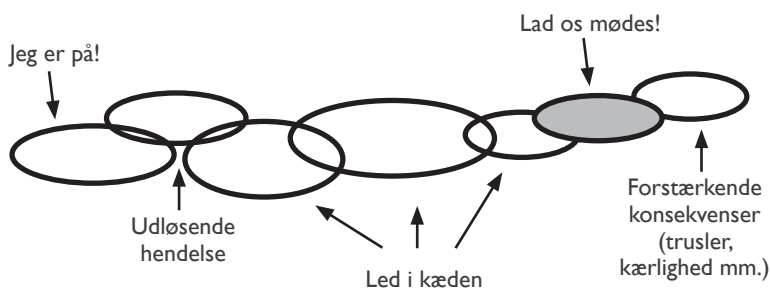
Til tider fastholder barnet et positivt billede af krænkeren, særligt hvis der har været et tæt venskab eller forelskelse involveret. Det kan undre og virke uforståeligt for de voksne rundt om barnet for eksempel socialrådgivere, politiets efterforskere og forældre, der tydeligt mærker vreden og tydeligt ser krænkerens manipulerende stil og den skade, han har forvoldt. At italesætte over for barnet, hvilket forfærdeligt menneske krænkeren er, kan gøre det endnu sværere for barnet at forstå, hvordan han eller hun havnede i den seksuelle situation uden at opdage, at den voksne groomede og lokkede barnet til det. Fastholdelsen af et positivt billede af krænkeren kan hænge sammen med, at der samtidig foregik noget mellem krænker og barn, som var positivt. Vreden på krænkeren udebliver ofte, så længe barnet holder sig selv ansvarligt for overgrebet og bebrejder sig selv, hvad der er sket.

For børn, der ikke oplever, at de har været udsat for et over-

greb, er det vigtigt ikke at presse barnet til en erkendelse af et overgreb, fordi det vil påføre barnet en sekundær traumatisering. Nogle børn har brug for at blive længere tid i fantasien om den store kærlighed. Her er det vigtigt at være nænsom og tillade, at barnet bevæger sig ud og ind af benægtelsen af at have været udsat for overgreb. Man skal med andre ord give plads til og følge barnet i denne proces. En af metoderne til at hjælpe barnet i den del af behandlingsarbejdet er at se på grooming-processen.

GENNEMGÅ GROOMING-PROCESSEN

Børn kan lære meget af at gennemgå grooming-processen skridt for skridt. Det hjælper til en forståelse af, hvad der skete, og hvordan det kunne ske, men også til at forebygge en gentagelse, fordi barnet bliver bekendt med, hvilke teknikker krænkeren har anvendt for skabe fortrolighed hos barnet.

I det indledende arbejde med grooming-processen laver barnet og behandleren en slags kædeanalyse. Ideen er at lokalisere den begivenhed i omgivelserne eller den følelse, der udløste kæden af adfærd. For nogle er det oplevelsen af ensomhed, en konflikt mellem venner eller forældre. For andre en spirende seksuel lyst og nysgerrighed eller et spørgsmål på chatten, som vækker interesse. Selvom det kan være vanskeligt at bestemme

den eller de udløsende faktorer, er dette vigtigt for at give barnet en forståelse af, hvad der ledte ham eller hende ind i processen.

Det er gennem analyser af alle trin i kontakten, at barnet kan blive bevidst om, hvorvidt det er blevet manipuleret eller snydt. Der ligger ofte vigtige informationer gemt, som kan give barnet en større forståelse, og som retrospektivt kan skabe mening og indsigt. Nøglen er, at terapeuten tænker i små enheder og ikke forcerer processen eller overser led i kæden, som kan vise sig vigtige og betydningsfulde. Det handler om at blive i processen sammen med barnet længe nok til at nå til en forståelse af, hvor kæden sprang af.

Det er en balancegang at lande det sådan, at barnets selvbebrejdelser ophører, og det læringsmæssige bliver centralt, så placeringen af ansvaret ikke lander på barnet. Forståelsen af hvad grooming er, og hvad det gør ved et menneske at blive manipuleret, hjælper til at skabe mening i det kaos, barnet ofte oplever.

BARNETS SEKSUALITET OG LYSTFØLELSE

I terapien er der ligeledes fokus på barnets egen seksualitet. Skammen over at have leget med egen seksualitet er ofte enorm, uanset om det har resulteret i et fysisk møde eller i deling af billeder. Børn i puberteten, der er i gang med at udforske egen seksualitet, og som bliver forstyrret i denne proces af den voksne og den voksnes intentioner, bliver ofte forvirrede og usikre over det, de har følt. De har brug for at få sorteret i og ikke mindst navngivet det, de har oplevet. For nogle børn er mødet på internettet og et efterfølgende fysisk seksuelt overgreb forbundet med deres første seksuelle lystfølelse, hvilket kan gøre skamfølelsen total.

At tale om seksualitet er sjældent noget, psykologer er uddannet til, og det kan let overses i behandlingen. Både barnets og psykologens blufærdighed kan være på spil. Den unges spirende seksualitet kan være vanskeligt at dele med en voksen og fremmed psykolog. Det kræver finfølelse at indlede dette emne, så barnets grænser ikke bliver overtrådt på ny. For langt de fleste er det dog en lettelse at tale med en voksen, der kan normalisere

og sortere i den viden og erfaring, barnet har opsamlet både på internettet og under det seksuelle overgreb. Børn i puberteten, der ikke har nogen tidligere seksuel erfaring, tumler ofte med spørgsmål om, hvad der er normalt – blandt andet fordi de er prægede af den lette adgang til pornografi på internettet.

For børn, der er blevet groomet og har været forelskede i deres krænker, og som er mødtes med ham, har det handlet om krænkerens nydelse og tilfredsstillelse og ikke barnets. De har særligt brug for at få sorteret i følelserne omkring overgrebet. Det kan både være sorgfuldt at opdage, at det ikke var en gengældt forelskelse, men en udnyttelse. For nogen kan det også være befriende at finde ud af, at der er noget andet i vente i andre seksuelle forhold, og at sex kan være nydelsesfuldt, når det ikke er et overgreb. Det giver håb. Samtaler med børn i puberteten er nødvendige, så barnets seksuelle udvikling ikke tager unødigt skade, og det i fremtidige seksuelle relationer kan skelne mellem overgreb og gode seksuelle oplevelser og mellem lyst og ulyst. Samtalen er en afvejning af barnets oplevelser, tidligere erfaringer, modenhed, behov og interesse. For børn, der har været udsat for et fysisk seksuelt overgreb, vil der også være dette overgreb at forholde sig til.

AT MØDES MED ANDRE

It-relaterede overgreb er ligesom andre seksuelle overgreb tabubelagte og sjældent noget, man taler med andre om. Særligt for it-relaterede overgreb er den indre følelse af at bebrejde sig selv og føle sig dum ved selv at have bragt sig i den aktuelle situation. Det gælder både, hvis man har mødtes med en krænker eller har sendt billeder af sig selv. At mødes med andre børn, der har været i en lignende situation, kan gøre en stor forskel for barnet og hjælpe med barnets helingsproces. Det terapeutiske rum med psykolog og barn har sin begrænsning ved, at der ikke er andre end psykologen til at lytte og bekræfte barnets proces. At dele med en, som selv har oplevet noget tilsvarende, og med egne øjne se, at denne person er kommet godt på vej i livet og trives, giver håb og styrker.

Det involverer dog en række etiske overvejelser at invitere børn, der enten har afsluttet deres behandling eller er på vej dertil. En afvejning af, hvor lang tid efter et afsluttet forløb, man kan tillade sig at rette henvendelse til et barn, er en af overvejelserne. Hvorvidt man sætter barnet i et dilemma i henhold til, at det kan være svært at sige fra over for en psykolog, der tidligere har hjulpet, er en anden overvejelse. Barnet kan føle sig forpligtiget til at stille op. De børn, som har deltaget i samtaler med andre børn, har dog alle ønsket at komme tilbage igen en anden gang. Møderne er inspireret af den narrative terapi begreb om bevidning (Michael White 1948-2008). Alle børn inviteres med brev.

ET EKSEMPEL:

Kære Frederikke

Jeg håber, det går dig og din familie godt. At du stadig trives med svømning, skole og dine gode kammerater. Måske nyder du stadig at tegne manga? Jeg skriver til dig, fordi jeg i øjeblikket taler med en pige, der er blevet seksuelt krænket af én, hun mødte på nettet.

Mine samtaler med denne pige har fået mig til at tænke på dig, da noget af det, hun slås med, på mange måder minder mig om det, jeg husker fra vores samtaler. Hun har en ide om, at hun er den eneste i verden, som kunne finde på at mødes med én på nettet. Hun har svært ved at tilgive sig selv, at hun tog af sted og mødtes med en, hun ikke kendte. Hun synes ikke om 'internet-pigen' (det kalder hun den pige, der tog afsted), og det hun gjorde. Hun synes, det er hendes skyld, og at hun bare kunne ha' ladet være. Hun er trist over, at hun har gjort sin far og mor kede af det.

Det fik mig til at tænke på nogle af vores samtaler og de tegninger, du lavede af den kloge Frederikke, der slog den yngre og ikke så "kloge" Frederikke i hovedet med en kalle og gav hende al skylden for det, som var sket – måske du husker dette? Om hvordan du også sloges med følelser af skyld. Det er lidt det samme for pigen, jeg taler med, at hun slår sig selv i hovedet og ikke kan li' 'internet-pigen'.

Sidst vi to mødtes til vores opfølgende samtale bed jeg mærke i, at du fortalte, at du havde lagt skylden bag dig, at den ikke længere havde tag i dig, at du havde accepteret det, som var sket, og at du ikke længere tænkte, at det var din skyld. At du havde puttet skylden ind i en fodbold og givet den et ordentligt spark til den anden side af jordkloden. At du aldrig ville være taget afsted, hvis du havde vidst, hvad der ville ske.

Jeg skriver for at spørge, om du kunne have lyst til at komme til en samtale med pigen og mig. Det er ikke meningen, at du skal fortælle, hvad der skete med dig. Sådant, som jeg forestiller mig, samtalen kunne foregå, vil du først lytte til samtalen mellem pigen og mig og dernæst fortælle, hvad du mest har hæftet dig ved i samtalen. Om det vi har snakket om, er noget, du selv kender, og om det har gjort en forskel for dig at lytte til samtalen?

Pigen vil gerne spørge, om du har lært at leve med det, som er sket, eller om du ignorerer det?

Det kan godt være, at der ikke findes et enkelt svar på dette spørgsmål, eller at det kan besvares. Det vigtigste for hende er da også at møde én, der er kommet igennem det, hun selv står midt i.

Før du svarer ja eller nej, er du velkommen til at besøge mig til en samtale eller ringe og høre mere. Måske du også har nogle gode ideer.

Jeg har ikke fortalt pigen om dig og din historie, men sagt, at jeg ville spørge én, jeg tidligere har talt med. Det er helt ok at sige nej, hvis du ikke har tid eller lyst, det vil jeg på ingen måde tage ilde op.

Med venlig hilsen

Flere børn, der inviteres, udtrykker glæde ved at få et brev, der bekræfter dele af det arbejde, de knoklede med i deres terapi – samt at få stillet et inviterende spørgsmål fra det andet barn. Dette sætter ofte gang i en proces, hvor barnet igen forholder sig til det, som skete, men ud fra et nyt ståsted i barnets liv. Der reflekteres forskelligt over det skete på forskellige tidspunkter i livet. Et spørgsmål kan sætte nye perspektiver på egen fortælling og bidrage med noget nyt, der også flytter det inviterede barn. Der bliver således tale om en proces, der går begge veje.

BILLEDER AF BØRN

Det er ikke altid, at børn er bekendt med, at der eksisterer overgrebsbilleder af dem på nettet. Billederne kan være taget, mens barnet sov, eller i værste tilfælde, mens barnet var bedøvet af et medikament, og derfor ikke har viden om, at der er taget billeder, eller at det har været udsat for et seksuelt overgreb.

Andre gange ved børnene godt, at (nøgen-)billeder af dem findes. Men de ved ikke, at de er delt videre på for eksempel voksenpornografiske sider eller er distribueret som børnepornografisk materiale.

Uanset vejen til, at billederne går viralt, har det konsekvenser, når barnet får kendskab til billederne for eksempel i forbindelse med politiets opklaring af en sag, hvor billederne er fundet på en computer. Andre gange udsættes barnet for afpresning af den, som besidder billedet. De kan blive presset til at sende flere, måske mere intime billeder. Truslerne kan være massive og blandt andet handle om at ville videresende billedet til barnets kontakter på de sociale medier. Et pres, som kan være ekstremt belastende for barnet.

Børn, der har været udsat for fysiske seksuelle overgreb, vil ved afsløringen oftest opleve, at overgrebene stopper, mens det for børn, af hvem der findes billeder på internettet, aldrig stopper, fordi billederne altid vil findes et sted derude, og/eller er downloadet til en eller mange computere. Når barnet forstår, at billedet aldrig forsvinder, reagerer det ofte med depressive symptomer, en håbløshed og sorg over at være havnet i denne situation. Nogle børn reagerer med traumereaktioner, som vi ser det ved andre overgreb, såsom mareridt, flashbacks og indsovnings- og søvnproblemer.

For nogle børn opstår bekymringerne først, når de kommer i tanke om et billede, de ikke længere ønsker skal eksistere. Det kan være et billede, de selv har sendt til en anden, eller et profilbillede, de har fortrudt. Barnet kan bruge så meget energi på at tænke på det, at det giver koncentrations- og opmærksomhedsproblemer. De kan være så fikseret på det i deres tanker, at de har svært ved at komme fri af det. Tankerne udvikler sig til selvkritik og yderligere selvbebrejdelse måske efterfulgt af håbløshed, depression, angst og stress.

At leve med angsten og frygten for, at billedet spredes, kopieres eller havner i de forkerte hænder, er ekstremt belastende og påvirker barnets trivsel mærkbart. Angsten kan blive styrende for barnets daglige færden. Angsten for, at venner og familie får kendskab til billedet. Angsten for at blive genkendt både på nettet og i offentligheden. En angst, der ofte ledsages af en ekstrem skamfuldhed og selvhad over egen krop og den måde, den er portrætteret på det enkelte billede. Denne daglige angst er stressfuld og kan helbredsmæssigt i nogen grad sammenlignes med symptomerne hos børn, der lever sammen med krænkere og på ny udsættes for seksuelle overgreb. Kroppen er i konstant alarmberedskab, hormonbalancen påvirket, og der er øget sygdomsrisiko for barnet. Oplevelsen af kontroltabet er stærkt ubehageligt og nedbrydende.

Flere børn har brug for at få hjælp til, at tankerne ikke får overtag. Ofte kan tankerne være svære at tilsidesætte og blive styrende for barnets trivsel og dermed øge angsten og stresssymptomerne. Det kan være en hjælp for barnet at få tilbudt nogle konkrete teknikker, som hjælper det til at opleve en styring med tankerne, så de ophører med at være så invaderende.

Det kan være svært at berolige barnet og tage angsten og bekymringen fra det. At lære at leve med, at billedet aldrig forsvinder, og sorgen og vreden over at være havnet i denne i situation samt tabet af kontrollen med billedet, bliver ligeledes centrale temaer i behandlingen. For nogle børn bliver forholdet til deres egen krop påvirket, selvom der ikke er sket noget fysisk med barnet. Tanken og bevidstheden om, at et billede af dets krop kan vække lyst og seksuelle fantasier hos andre, kan få et barn til at fyldes med selvhad over egen krop, og selvskadende adfærd kan ligesom ved alle andre seksuelle overgreb være en af mange senfølger, der også skal behandles.

BEHANDLING AF FLASHBACK

Syvårige Magnus bryder grædende sammen i skolen. På tavlen i klasseværelset bliver en erigeret penis ved med at dukke op. Han ved godt, den ikke er virkelig, men det føles sådan. Den dukker også op, når han kigger ned i bogen foran ham. Den har forfulgt ham i flere uger nu, siden en 9. klasse-elev i skolegården opfordrede ham til at skrive xxx i browseren på hans nye iPad. Alle kommunens skoleelever havde efter sommerferien fået en iPad med fri wi-fi som et nyt læringsredskab på skolen. På xxx så Magnus en asiatisk kvinde med bar overkrop og bryster. I det næste klip havde den selvsamme kvinde en erigeret penis, som hun penetrerede en anden mand med. Magnus blev chokeret. Han ved ikke, hvad han skal gøre af det, han har set, han siger det ikke til nogen, men prøver at glemme det. Nu plages han af flashbacks, og hans hjerte galopperer derudaf.

Børn, der oplever noget på nettet, de ikke udviklingsmæssigt er parat til at håndtere, plages ligesom mange, der har oplevet fysiske seksuelle overgreb, af visuelle flashbacks, hvor glimt fra traumet genopleves. For nogle børn kan flashbacks være så virkeligt, at de kan blive i tvivl om, hvorvidt traumet igen sker.

For Magnus var chokket dobbelt. For det første havde han set noget, han ikke vidste eksisterede; en kvinde med penis, en transkønnet. For det andet fik han kendskab til, at anus kan penetreres. To informationer, han udviklingsmæssigt slet ikke var parat til at håndtere.

Vi ved ikke med sikkerhed, hvordan det påvirker børns seksuelle udvikling, at de i en tidlig alder bliver eksponeret for stærke pornografiske billeder. Nogle forskere er ikke i tvivl om, at børn skades af at blive eksponeret for pornografisk materiale. De peger på, at nogle børn og teenagere føler sig overerotiserede, og at barnets indre homeostatiske balance påvirkes. Ny forskning peger på, at de generationer, der er opvokset med netadgang, og som tidligt i deres udvikling eksponeres for erotisk materiale, i højere grad får seksuelle dysfunktioner i voksenalderen. I Danmark har der været mest fokus på, om den seksuelle debutalder

har forandret sig over tid, hvilket den ikke har. Men hvilken form for seksualitet, der praktiseres blandt unge, er ikke undersøgt, og hvordan unge påvirkes af eksponeringen af pornografisk materiale vides heller ikke med sikkerhed. Men vi ved med sikkerhed, at når børn eksponeres for billeder, som de ikke har ord eller begreber til at forklare eller forstå, så påvirker det dem voldsomt, og de har brug for hjælp til at bearbejde indtrykkene.

I den psykologiske behandling af børn er det essentielt tidligt i processen at undersøge, om barnet plages af flashbacks. Meget få børn har lyst til at tale om det, der er sket, hvis de plages af flashbacks. De frygter, at flashbackene bliver for invaderende. Samtidig viser eksemplet med Magnus også, at der ikke behøver være en krænker, der udsætter et barn for noget, for, at børn kan opleve seksuelt traumatiserende ting på nettet, der kan kræve behandling.

Magnus fik hjælp til at kontrollere sine flashbacks. Han fik en imaginær fjernbetjening, som han brugte til at skifte kanal med, når flashbacket kom og plagede ham. Han skiftede kanal til gode oplevelser – for eksempel en ferierejse med familien. Det gav ham en indre tryghed, at han på den måde genvandt kontrollen over det, der før forstyrrede den indre psykiske balance.

SÅDAN ARBEJDER POLITIET

Henrik Gundorff, NC3 og Gitte Jakobsen, Red Barnet

Når politiet får anmeldelser af overgrebsbilleder, går en større efterforskning i gang, der handler om at kategorisere billederne, finde ophavsmændene, dem, der har downloadet billederne, og de børn, der er ofre for overgrebet. Med et globalt internet inddrager indsatsen ofte politi i flere lande. I denne artikel vil vi gennemgå politiets redskaber, arbejde og indsats mod billeder af seksuelle overgreb på børn. Artiklen nævner også politiets indsats mod andre it-relaterede kriminelle handlinger, der krænker børn og unges rettigheder.

Internettet er globalt og lader sig ikke hverken styre eller begrænse af landegrænser eller restriktive nationale love. Det giver uendeligt mange muligheder og med dem kommer uendeligt mange udfordringer. Det internet, de fleste af os kender og anvender, udgør måske 20 % af det samlede internet. Det er det åbne net, der er umiddelbart tilgængeligt via browsere som Explorer, Chrome og Firefox. Men resten af nettet, cirka 80 %, rummer det såkaldt 'mørke net'. På det mørke net findes mængder af helt legale data som forskning, hospitalsjournaler og andre personfølsomme oplysninger, statsbeskyttede data og andet, som ikke er offentligt tilgængeligt. Men det mørke net rummer også ufattelige mængder af stærkt bekymrende og direkte ulovligt materiale – herunder billeder og videoer af seksuelle overgreb på børn.

INTERNETTET ER GLOBALT

Den kendsgerning, at internettet er globalt og mængden af informationer så ubegribelig stor, fordrer, at politimyndigheder samarbejder på tværs af landegrænser og på tværs af kontinenter, når de efterforsker sager, der afslører ulovligt materiale og brugerne af det.

En hjemmeside, et billeddelingsforum, et Peer2Peer-netværk eller for eksempel et chatrum, hvor billeder, tekster og personlige oplysninger deles i stadig større mængde, kan lukke ned i ét land én dag og opstå igen næste dag fra en ny geografisk lokalitet – men uden at brugerne registrerer nogen forskel. Det gør til gengæld myndighederne. Ulovligt materiale skal som udgangspunkt efterforskes i det land, hvor det befinder sig. Det vil sige i det land, hvor serveren med materialet står. De personer, der opsøger og downloader ulovligt materiale, skal efterforskes i det land, hvor de befinder sig i gerningsøjeblikket og i deres hjemland. Der kan ved denne type sager altså hurtigt indgå politiindsatser i en hel række af lande. I Europa koordineres dette samarbejde i høj grad via EC3, European CyberCrimeCenter ved Europol. Internationalt sker samarbejdet gennem Interpol. Men lokalt, for eksempel i en dansk politikreds, er det dansk politi, der efter-

forsker de konkrete sager. Når der er tale om cyberkriminalitet – altså alt det ulovlige, der foregår på nettet – så involverer det specialenheden NC3, Nationalt CyberCrimeCenter ved Rigspolitiet.

DEN DANSKE STRAFFELOV

Seksuelle overgreb mod børn er strafbart og er omfattet af Straffelovens 24. kapitel om seksualforbrydelser. It-relaterede seksuelle overgreb mod børn, herunder billeder af seksuelle overgreb, også kaldet børnepornografi, er omfattet af samme kapitel. Her skal blot fremhæves de fire paragraffer, som specifikt handler om netop de it-relaterede seksuelle overgreb:

§ 226. Den, der optager pornografiske fotografier, film el.lign. af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde udbrede materialet, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 år.

§ 227. Den, der medvirker til, at en person under 18 år deltager i en forestilling med pornografisk optræden, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. Den, der som tilskuer overværer en forestilling som nævnt i stk. 1 med deltagelse af en person under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

§ 232. Den, som ved uanstændigt forhold krænker blufærdigheden, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller, hvis forholdet er begået over for et barn under 15 år, med bøde eller fængsel indtil 4 år

§ 235. Den, som udbreder pornografiske fotografier eller film, andre pornografiske visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under særligt skærpene omstændigheder med fængsel indtil 6 år. Som særligt skærpene omstændigheder anses navnlig tilfælde, hvor barnets liv udsættes for fare, hvor der anvendes grov vold,

hvor der forvoldes barnet alvorlig skade, eller hvor der er tale om udbredelse af mere systematisk eller organiseret karakter.

Stk. 2. Den, som besidder eller mod vederlag eller gennem internettet eller et lignende system til spredning af information gør sig bekendt med pornografiske fotografier eller film, andre pornografiske visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 2 omfatter ikke besiddelse af fotografier, film el.lign. af en person, der er fyldt 15 år, hvis den pågældende samtykker i besiddelsen.

VIVED, HVEM DU ER, OG HVOR DU ER

For mennesker, der deltager i ulovlige aktiviteter på nettet, er anonymitet naturligvis vigtigt. Flere browsere tillader, at man åbner et 'inkognito vindue', og nogle mennesker opretter falsk profil på sociale netværkssider og i fora, hvor de ikke vil være sig selv. Andre er meget restriktive med privatindstillinger. Men sandheden er, at man aldrig kan være helt anonym. Selv den ellers anonyme tor-browser er nu blevet hacket, så ingen kan vide sig helt sikre på, at de ikke kan findes eller opdages. For de fleste mennesker er det uden betydning. De gør ikke noget ulovligt og affinder sig med, at vi lever i en tid, hvor alle overvåges med eller uden samtykke. Men for nogle mennesker er det en kalkuleret risiko. De ved, at de kan blive afsløret i deres kriminelle handlinger, de ved, at de lever i konstant fare for at blive opdaget. De ved, at de i værste fald kan idømmes lange fængselsstraffe for deres ulovlige handlinger, og derfor bliver nogle af dem specialister i at gemme sig. De har det sidste nye tekniske udstyr og er på forkant med metoder til at skjule deres identitet på nettet. Men de kan aldrig helt vide sig sikre.

Alle computere, der bruges til at tilgå internettet har en ip-adresse. Man kan kalde det for en slags digital gps. Via ip-adressen er det muligt at spore, hvor computeren befinder sig – ikke bare i hvilket land eller hvilken by, men helt ned til den fysiske adresse. Vi kender det fra historier, hvor for eksempel pressen fortæller os, at en e-mail er sendt fra præcis denne computer på præcis denne internetcafé. Nogle gange suppleres historien af

billeder fra et overvågningskamera, som viser, hvem der sad ved computeren på nøjagtigt det tidspunkt, hvor mailen blev sendt. Det er muligt, at personen tror, han eller hun er anonym, men virkeligheden er en anden. Man kan ikke rigtig gemme sig på nettet, men mange mennesker, der foretager kriminelle handlinger på nettet, er hele tiden to skridt foran politiet.

DE ULOVLIGE BILLEDER PÅ NETTET

Der findes ufattelige mængder af billeder på nettet, og vi ved, at en uhyggeligt stor del af dem viser seksuelle overgreb på børn. Vi ved også, at der hver dag uploades nye billeder og videoer – og dermed hele tiden bliver begået nye seksuelle overgreb. Samtidig med at såvel politi som interesseorganisationer, internationale netværk som INHOPE.org, teleindustrien og de store internetudbydere verden over arbejder for at begrænse adgangen til ulovligt materiale, så er det en kendsgerning, at der til stadighed efterspørges nye billeder af seksuelle overgreb på børn.

Det stiller os over for et dilemma. For selvom billeder bliver opdaget og fjernet fra nettet, er efterspørgslen der jo stadig. Og når de gamle billeder ikke længere findes, må de, der tjener penge på dem, sørge for, at der kommer nye billeder – og for at få det, må de begå nye overgreb. Vi ved ikke, om der ville komme færre nye billeder og blive begået færre overgreb, hvis vi aldrig fjernede eller begrænsede adgangen til ulovlige billeder. Men det rejser alligevel dilemmaet om, hvorvidt vi skal lade de gamle billeder ligge eller fjerne dem, så vidt det overhovedet er muligt, og dermed lade de kriminelle vide, at vi bider dem i haserne. Vi vælger det sidste.

HASHVÆRDIER OG PHOTODNA

Alle billeder, som politiet bliver bekendt med nationalt eller internationalt, registreres i en eller flere databaser. Billederne får beregnet en såkaldt hashværdi (#-værdi), der er en tal- og bogstavkode, som er unik for hvert unikke billede. En hashværdi er som et fingeraftryk. Det betyder, at når en computer eller andet elektronisk udstyr bringes ind til efterforskning, beregnes

hashværdierne for alle filer på computeren, hvorefter det er hurtigt at se, om der er kendt ulovligt materiale (billeder eller andre filer) på computeren. Materiale, der endnu ikke er kendt, lægges derefter i politiets database og kategoriseres.

Brugen af hashværdier gør det således lettere og hurtigere at afgøre, om der er ulovlige billeder og dermed grundlag for videre efterforskning i den konkrete sag. Desuden har det stor betydning, at medarbejdere ikke behøver se eller gense de ulovlige billeder, der allerede er kendt og tildelt hashværdi. Dels sparer det tid, og dels sparer det medarbejdere for at blive eksponeret for de samme billeder.

I den danske database hos NC3 registrerede man i første halvår af 2015 så mange nye billeder, at den samlede mængde nye data i den periode udgjorde mere end 1000 GB, svarende til flere end 1500 cd'er med billeder.

Ud over hashværdierne bruger politiet også teknologien PhotoDNA, der kort fortalt gør det muligt at sammenligne visuelt identiske fotos og dermed afgøre, om det reelt er samme billede, der blot er ændret en smule, eller om det for eksempel er billeder fra samme serie. PhotoDNA bygger på en værdi, efter at billedet er ændret til sort-hvid, hvilket gør det muligt at vurdere billeders enshed på trods af ændring af for eksempel enkelte pixels eller farvetoner.

PhotoDNA blev oprindeligt udviklet af Microsoft og anvendt til billedgenkendelse på deres egne søgemaskiner. Også Facebook, Twitter og Gmail benytter teknologien i deres indsats for at fjerne overgrebsbilleder på nettet. PhotoDNA benyttes primært i kampen mod billeder af seksuelle overgreb på børn. Med #-værdier og PhotoDNA er det nemlig muligt for eksempel at filtrere ulovlige billeder fra i de søgeresultater, der vises, ligesom det er muligt at finde kendte, ulovlige billeder og fjerne dem fra nettet vel vidende, at de kan dukke op igen, når de uploades på ny.

LOKALT, NATIONALT OG INTERNATIONALT

En ny politisag med efterforskning i Danmark kan begynde med en anmeldelse lokalt. Den kan også begynde via anmeldelse til el-

ler igangværende efterforskning hos NC3. En lokal sag i Danmark kan desuden have sit afsæt i en større international efterforskning. Som eksempel på sådanne større sager kan nævnes Operation Hamlet (2001), Operation Avalanche (2002) og af nyere dato fx Operation Viking (2009) og Operation Icarus (2011).

CASE:

En person sidder ved sin computer på et værelse i en bolig i en mellemstor provinsby i Danmark. Computeren bruges til at søge efter og til at downloade ulovlige billeder: billeder af seksuelle overgreb på børn. En dag bliver computeren brugt af en anden person, som opdager de ulovlige sider på nettet og ser nogle ulovlige billeder på computerens harddisk. Denne person melder sagen til det lokale politi – og en efterforskning sættes i gang. Computeren beslaglægges. Den sendes til undersøgelse hos NC3. Den person, der blev taget i en ulovlig handling, varetægtsfængsles måske, og ansvaret for den lokale efterforskning foregår lokalt. Computeren, der undersøges hos NC3, viser sig ganske rigtigt at indeholde ulovlige billeder. Billederne tjekkes ift. kendt materiale i databasen. Hvis billederne allerede er kendt af politiet og derfor allerede er tildelt hashværdi, hjælper de til hurtigere at afgøre grundlag for videre efterforskning. Nye billeder vurderes i henhold til gældende lovgivning og registreres i databasen. Samtidig deles hashværdier med EC3, Europol og Interpol.

Undervejs i efterforskningen viser det sig, at flere personer i Danmark har delt de samme ulovlige billeder. De har også delt billeder med personer i andre lande i Europa. Nogle af de hjemmesider, hvor de ulovlige billeder er downloadet fra, findes på servere i andre lande i og uden for Europa. Den første person efterforskes stadig af lokalt politi. Men efterforskningen har nu fået et større, internationalt perspektiv. Internettet er globalt. Samarbejdet foregår internationalt. Det konkrete politiarbejde med efterforskning og anholdelse af enkeltpersoner sker lokalt.

OFFERIDENTIFIKATION

Et andet fokus på billeder er arbejdet med at identificere og finde de børn, der er ofre for de seksuelle overgreb. Måske viser billedet også en avis eller et tidsskrift med dato, så man kan se, at overgrebet er sket inden for den sidste måned. Måske foregår der stadig overgreb. Kan man ud fra billedernes indhold og oplysninger finde ud af, hvor i verden disse billeder er optaget? Er der i baggrunden en tekst eller et stykke inventar, som peger på, at billedet er optaget i Danmark eller i et andet land?

Ud over at billederne kan hjælpe med at fange gerningsmændene bag overgrebene og dem, der distribuerer billederne, kan billederne også være med til at identificere og lokalisere børnene på billederne og dermed få stoppet overgrebene og skaffet hjælp til dem.

NC3, RED BARNET OG TELEINDUSTRIEN

Red Barnet i Danmark og i andre lande driver en civil hotline til bekæmpelse af billeder af seksuelle overgreb på nettet. Det betyder, at Red Barnet også modtager og håndterer anmeldelser fra borgere, der mener, at de har set ulovlige billeder på nettet. Red Barnets arbejde er beskrevet i en anden artikel i denne antologi.

Red Barnet indgår i tæt samarbejde med bl.a. NC3 og med teleindustrien om at fjerne eller begrænse adgangen til de ulovlige billeder og få blokeret de udenlandske sider på nettet, hvor der findes ulovligt materiale. Blokeringsordningen blev etableret i 2005 og betyder konkret, at ikke-danske hjemmesider, der indeholder ulovlige billeder, bliver blokeret, så de ikke kan tilgås fra de almindelige browsere på det åbne internet. Ikke alle teleudbydere er med i ordningen. Men når en computer tilgår nettet fra en udbyder, der indgår i blokeringsordningen, og når siderne er blokeret, så vises siden ikke – i stedet vises en stopside med oplysningen til brugeren om, at siden indeholder ulovligt materiale og derfor er blokeret. Samtidig gives information om Bryd cirklen og det tilbud, som sexologisk klinik har til voksne, der har en seksuel interesse i børn og ønsker hjælp. Blokeringsordningen har desuden den funktion at spare andre

mennesker for at blive eksponeret for ulovlige billeder, de ikke har til hensigt at se.

Hjemmesider, der er omfattet af blokeringsordningen, er kun blokeret i Danmark, dvs. når man tilgår siderne fra en browser via en dansk teleudbyder, der er med i ordningen.

STOP

Rigspolitiets IT-efterforskningscenter har underrettet TDC om, at den internet-side, som din browser har forsøgt at få kontakt med, kan indeholde billedmateriale, der vil kunne anses som seksuel udnyttelse af børn (i daglig tale børnepornografi).

Efter opfordring fra Rigspolitiets IT-efterforskningscenter har TDC derfor valgt at blokere adgangen til internet-siden. Hvis du har indvendinger imod, at internet-siden er blokeret, kan du [kontakte TDC](#).

Den danske blokeringsordning over for billeder og film af seksuelle overgreb mod børn er en del af et europæisk politisamarbejde ([CIRCAMP](#)) til bekæmpelse af kommerciel og seksuel udnyttelse af børn.

Efter [straffelovens § 235](#) er det strafbart at udbrede, besidde eller mod vederlag eller gennem internettet at gøre sig bekendt med billedmateriale med seksuel udnyttelse af børn. Strafferammen er i visse tilfælde 6 år.

Oplysninger om strafbare forhold på internettet kan i øvrigt videregives til [Rigspolitiets IT-efterforskningscenter](#).

Ønsker du hjælp og rådgivning i forhold til seksuelle tanker om børn kan du læse mere på www.brydcirklen.dk.

POLITI

RIGSPOLITIET

Red Barnet
Save the Children Denmark

CYBER-BØRNEPROSTITUTION

Et andet område, som især i de seneste år har fundet større udbredelse i takt med internettets udbredelse til alle egne af verden, er køb og salg af seksuelle ydelser via webcam.

Vi har i mange år kendt til sexturisme. Voksne, der rejser til andre lande for at opsøge og købe sex med børn. Sexturisme findes stadig. På nettet kan man endda finde rejseguides, der tydeligt beskriver, hvor og hvordan voksne kan finde den 'vare', de søger, og til hvilken pris. Med internettet kan de voksne spare

flybilletten. Via chatfora og webcam kan de nu bestille seksuelle ydelser. De kan købe sig til live-optagelser, hvor andre voksne begår seksuelle overgreb på børn, eller hvor børn indgår i seksuelle overgreb på andre børn. Disse sager efterforskes i princippet på samme måde som nævnt ovenfor. Lokalt politi efterforsker i forhold til den person, der sælger, og den, der køber sex via webcam. Men samarbejde internationalt er afgørende, hvis det skal lykkes at stoppe bagmændene og redde børnene. Dette tema uddybes i den selvstændige artikel om Digital børnesexturisme

SEXTING, HATECRIME, NØGENBILLEDER PÅ NETTET OG ANDRE OVERGREB ONLINE

En stadig større del af kommunikationen mellem mennesker foregår via sociale medier på computer, smartphones og tablets. Konflikter optrappes, og tekstbeskeder ændrer karakter og bliver stadig grovere i deres indhold. Trusler om at fx nøgenbilleder deles videre til venner og kontakter, hvis en person ikke leverer nye nøgenbilleder eller seksuelle ydelser, hadefulde beskeder, grov mobning, selvproducerede billeder og film, hvor for eksempel unge drenge poserer og onanerer foran webcam, distribueres i stigende omfang på sociale medier og gaysites på nettet.

En del af den type materiale er ulovligt i henhold til dansk retspraksis. Anmeldelser til lokalt politi eller til NC3 efterforskes i princippet på samme måde som nævnt ovenfor, når der er tale om ulovlige billeder. Politiet lokalt og nationalt indgår i nært samarbejde. Også i denne type sager kan der vise sig behov for at samarbejde på tværs af landegrænser.

PENGESTRØMMEN FØLGES TIL DØRS

De fleste af os køber varer, flybilletter og musik på nettet og indtaster vores kreditkortoplysninger på hjemmesider, vi mener, vi kan have tillid til. Der var engang, hvor ulovligt materiale også kunne købes online med almindelige kreditkort. Ulovligt materiale – også billeder af seksuelle overgreb på børn – kan stadig

købes online. Der er bagmænd, der tjener rigtig mange penge på distribution af blandt andet billeder. Både de klart ulovlige billeder og billeder i gråzonen. Men i dag sker det kun yderst sjældent med almindeligt kendte kreditkort, fordi risikoen for at blive afsløret er for stor.

Relevante aktører fra politimyndigheder, den private sektor og NGO'er samarbejder om at bekæmpe kommerciel, seksuel udnyttelse af børn på nettet. I Europa er samarbejdet formaliseret i **EFC - European Financial Coalition against Commercial Sexual Exploitation of Children Online**, den europæiske sammenslutning imod kommerciel udnyttelse af børn online. Mastercard, VISA og PayPal er sammen med blandt andre Google og Microsoft nogle af de private virksomheder, der indgår i samarbejdet i Europa. Internationalt indgår desuden andre kreditkortvirksomheder og banker i arbejdet. Kort fortalt betyder det i praksis, at det er muligt at følge pengestrømmen fra betalere til modtager eller omvendt, når man får kendskab til, at der for eksempel handles med ulovlige billeder. Det betyder samtidig, at bagmænd og kunder må finde andre, kreative veje til at udveksle betaling og ydelser. En stor del af denne aktivitet foregår også på det mørke net.

RED BARNETS ARBEJDE FOR AT BEKÆMPE ONLINEOVERGREB

Gitte Jakobsen, Red Barnet

Red Barnet er engageret i en lang række aktiviteter, der er med til at beskytte børn mod vold og seksuelle overgreb. I denne artikel beskriver vi arbejdet, der blandt andet inkluderer driften af den danske hotline, hvor borgere kan anmelde onlinebilleder af seksuelle overgreb på børn, og informationsarbejde til både politikere, børn, forældre og fagfolk.

Red Barnet etablerede allerede i 2001 den hjemmesidebaserede hotline, hvor borgere kan anmelde billeder af seksuelle overgreb på børn på nettet. Siden oprettelsen i 2001 har vi modtaget flere end 76.000 anmeldelser fra borgere, som mener at være stødt på ulovlige billeder med børn i seksuelle situationer – det, der almindeligvis omtales som børnepornografi.

Red Barnets arbejde har gennem årene været muliggjort gennem økonomisk støtte fra Socialministeriet og EU-Kommissionens Safer Internet Program.

HVORFOR RED BARNET?

Vi bliver ofte spurgt, hvorfor det er Red Barnet og ikke politiet, der har sådan en hotline til håndtering af anmeldelser af ulovligt materiale.

Og det er da også primært politiets opgave at stoppe onlinebilleder af seksuelle overgreb på børn. Af samme grund har vi i Red Barnets hotline et tæt samarbejde med NC3, Rigspolitiets CyberCrimeCenter, som forestår det politimæssige efterforskningsarbejde i disse sager, ligesom vi samarbejder med de lokale politikredse i Danmark og med Europol og Interpol. Men mange foretrækker at anmelde ulovlige sider til Red Barnets hotline, dels fordi de kan gøre det anonymt, dels fordi de ikke ved, hvor eller hvordan man ellers kan anmelde sådanne sider.

Som civil hotline har vi desuden mulighed for at indgå i internationalt samarbejde med andre tilsvarende civile hotlines verden over. Det giver mulighed for hurtig respons, fordi der straks går besked fra hotline i ét land til hotline i det andet land, hvor hjemmesiden befinder sig på en server, og derfra direkte til politimyndigheden i det pågældende land. Samarbejdet via INHOPE betyder, at der ofte kan handles hurtigere og etableres kontakt til det nationale og lokale politi på tværs af landegrænser, end det er muligt i det formelle politisamarbejde. Det betyder også, at hjemmesider kan lukkes, og det ulovlige materiale kan fjernes – nogle gange inden for få timer eller dage. Det internationale samarbejde giver desuden adgang til vidensdeling og til at påvirke beslutningstagere såvel lokalt som nationalt og internationalt gennem

fortalerarbejde. Det har en offentlig instans som politiet ikke de samme muligheder for. Samtidig giver det os adgang til faglig viden, som vi kan bruge til informations- og oplysningsarbejde til børn, unge, forældre og fagpersoner i Danmark.

Det er også vores indtryk, at nogle mennesker bevidst vælger at anmelde sider til Red Barnet og ikke til politiet, netop fordi de her kan være anonyme og derfor ikke med en anmeldelse risikerer at blive afsløret i deres bevidst kriminelle handlinger enten på dette eller andre områder. Det kan også være personer, som bare ikke ønsker, at deres identitet på nogen måde bliver forbundet med det ulovlige materiale, selvom de ikke bevidst har opsøgt det. Eller det kan være personer, som opsøger eller måske er afhængige af voksenpornografiske sider, men ikke ønsker at det bliver kendt af andre.

VI MÅ GODT

Red Barnet har meget klare retningslinjer for arbejdet med håndtering af anmeldelserne. Disse retningslinjer omfatter såvel tekniske og sikkerhedsmæssige krav som krav til uddannelse og supervision for medarbejdere. Desuden har vi gennem en notits fra Rigsadvokaten sikret os, at vi ved at følge disse retningslinjer kan håndtere anmeldelser af ulovlige billeder uden at blive retsforfulgt. Kun et meget begrænset antal medarbejdere ved Red Barnet, som er ansat til opgaven, har adgang til databasen med anmeldelser og til det materiale, der bliver anmeldt. Disse få medarbejdere må tilgå sider med ulovligt materiale i forbindelse med det konkrete arbejde og kun fra den computer, der er opstillet til formålet og er omfattet af skærpede sikkerhedsforanstaltninger.

EN SÆRLIG OPGAVE

Det er en særlig opgave at håndtere anmeldelser af ulovlige billeder. Det gør voldsomt indtryk at se billeder og film af seksuelle overgreb på børn. Medarbejdere på hotlinen har derfor også andre arbejdsopgaver i Red Barnet og håndterer i udgangspunktet

kun anmeldelser hver tredje uge. Desuden er der klare retningslinjer for arbejdet: hvor og hvornår det foregår, krav om obligatorisk supervision individuelt og som team foruden fri adgang til supervision i det omfang, den enkelte medarbejder har behov for det. Disse retningslinjer gælder for Red Barnets hotline, men er også defineret i samarbejde med INHOPE og gælder i princippet for alle civile hotlines i det internationale netværk.

BØRN BLIVER REDDET OG FORBRYDERE FANGET

Internettet har ingen grænser, og de anmeldelser, vi modtager, handler overvejende om hjemmesider, der befinder sig på servere i andre lande. Det hænder – men ikke så ofte – at der findes danske sider med ulovligt indhold placeret på danske servere.

Vi kan ikke sige, hvor mange danske børn, der ses på billeder. Vi kan se, om der er tale om europæiske eller for eksempel asiatiske børn. Men ikke om det er tyske, engelske eller danske børn. Vi ved ikke, hvor mange danske voksne mænd og kvinder, der opsøger, downloader eller distribuerer billeder af seksuelle overgreb på børn. Vi kan heller ikke med sikkerhed sige, hvornår en anmeldelse modtaget hos og videresendt fra Red Barnets hotline til NC3 og INHOPE-netværket faktisk fører til, at børn reddes og forbrydere bliver fanget. De ulovlige billeder, vi rapporterer videre, indgår i det store internationale puslespil, der fører til, at der hver eneste dag efterforskes sager, reddes børn og fanges forbrydere overalt i verden, fordi vi indgår i internationale netværk, og fordi information fra os om ulovlige billeder også registreres i databaser hos for eksempel EC3, Europols CyberCrimeCenter, og hos Interpol og indgår i deres efterforskning. Det er vigtigt for os at huske på dette store internationale perspektiv, hvis det skal give mening for os dagligt at håndtere billeder og film af denne type.

Illustrationen på næste side viser, hvordan sagsgangen forløber i håndtering af en anmeldelse af potentielt ulovligt materiale.

Behandling af anmeldelser til Red Barnet

En anmeldelse sendes til databasen via formularen på hjemmesiden. Anmelderen får på hjemmesiden svar om, at anmeldelsen er modtaget.

STOP

DIGITALE OVERGREB NU
redbarnet.dk/anmeld

Hotlinemedarbejdere vurderer anmeldelsen og sporer ulovlige hjemmesiders oprindelsesland

Erotisk posering og nudistbilleder med børn:

Registreres med henblik på vidensindsamling

Materialer på server i lande, hvor Red Barnet samarbejder med hotline:

Videresendes via INHOPE database til hotline i andet land og kopi til Rigspolitiet til blokeringsordningen

Ulovligt materiale:

Indholdet registreres og information om ulovligt materiale videresendes

Materialer med forbindelse til Danmark, eller materiale som ligger i lande, hvor Red Barnet ikke samarbejder med hotline:

Videresendes til Rigspolitiet (efterforskning, formidling til Interpol og blokeringsordning)

Andet materiale:

Ingen videre behandling af anmeldelse

REDBARNET.DK/ANMELD

I 2014 lancerede Red Barnet en ny udgave af hjemmesiden, hvor borgere kan anmelde billeder af seksuelle overgreb på børn. Siden bliver løbende udbygget og opdateret med faglig viden, men det primære formål er at sikre en enkel og anonym mulighed for at anmelde ulovlige billeder.

I 2014 modtog Red Barnet 2568 anmeldelser. Langt de fleste, 98%, drejede sig om hjemmesider, som vi kender dem fra det åbne, almindelige internet. Resten fordelte sig på Peer2Peer netværk, nyhedsgrupper, billed- og fildelingssider og chatfora. Red Barnet vurderer, at 31% eller det, der svarer til 15 sider hver uge, indeholder ulovligt materiale, det vil sige billeder eller film, der viser seksuelle overgreb på børn. Se mere om grænsen mellem lovlige og ulovlige billeder i artiklen 'Et billede er ikke bare et billede' på.

Red Barnets hotline udgiver hvert år en årsrapport, hvor man kan læse mere om indsatsen mod seksuelle overgreb mod børn og om arbejdet med at informere om tryk brug af sociale medier. Årsrapporten findes på redbarnet.dk/anmeld.

BLOKERINGSORDNINGEN

I 2005 etablerede Red Barnet sammen med NC3 og de store internetudbydere Blokeringsordningen, som betyder, at hjemmesider med ulovligt materiale, der befinder sig på servere i andre lande end Danmark, blokeres med en STOP-side.

Når en bruger har forsøgt at åbne en side, der er blokeret, får han eller hun en meddelelse om, at siden er blokeret, fordi den vurderes at kunne "indeholde billedmateriale, der vil kunne anses som seksuel udnyttelse af børn." Desuden bliver brugeren informeret om blokeringsordningen, samarbejdet mellem politi, teleudbydere og Red Barnet og om straffelovens bestemmelser på området.

Stopsiden oplyser også om muligheden for at få hjælp og rådgivning i forhold til seksuelle tanker om børn. Her henvises til www.brydcirklen.dk. Udover at sende et signal til brugere, der bevidst søger efter ulovligt materiale, beskytter stopsiden også

borgere mod uforvarende at blive eksponeret for billeder, der viser seksuelle overgreb på børn.

SIKKERCHAT.DK

En væsentlig del af Red Barnets arbejde med at oplyse om tryk-
hed på nettet sker gennem hjemmesiden sikkerchat.dk. Hjem-
mesiden startede i 2001 i et samarbejde mellem Red Barnet og
Det Kriminalpræventive Råd. Siden er opdelt i fire hovedområder
og målrettet elever fra 4. til 6. klasse, elever fra 7. til 9. klasse,
fagfolk og forældre. Også yngre elever og unge, der er gået ud af
skolen, kan finde relevant viden tilpasset deres alder og online-
liv. Formålet med siden er at hjælpe børn og unge til at færdes
trygt på nettet, på computer, smartphone og tablets. Siden giver
gode anvisninger til forebyggelse af mobning, trusler og seksuelt
grænseoverskridende oplevelser online. Samtidig giver vi på siden
viden til forældre om blandt andet samtalen med børn og unge
om online medier, ligesom fagfolk kan finde ideer til undervisning
og temaer til fagligt arbejde tilpasset de enkelte klassetrin. På
sikkerchat.dk findes desuden en række små film, hvor børn og
unge selv fortæller om deres erfaringer online. Det er også på
sikkerchat.dk, at man finder det seneste materiale for eksempel
til fagfolk om dialogen med de sårbare og søgende om deres liv
på nettet samt materiale til unge og voksne om konsekvenser, når
man deler nøgenbilleder på nettet.

NATIONALE OG INTERNATIONALE NETVÆRK

Som nævnt indgår Red Barnet også i en række nationale og
internationale netværk og samarbejdsfora med fokus på online-
sikkerhed og på at forebygge og stoppe it-relaterede seksuelle
overgreb på børn og unge. Her skal blot nævnes de to største
internationale netværk, hvor vi også har plads i bestyrelsen og
arbejdsgrupper, samt de nationale netværk, der indgår i det dan-
ske Sikker Internet Center.

INHOPE.ORG

INHOPE.org, International Association of Internet Hotlines, er et internationalt netværk bestående af cirka 50 civile hotlines i lige så mange forskellige lande og med flere end 170 medarbejdere, som hvert år håndterer over en million anmeldelser af potentielt ulovligt materiale på nettet. I Europa blev 97 % af det ulovlige materiale rapporteret videre til politiet inden for 24 timer. 93 % af det ulovlige materiale blev inden for en uge fjernet fra internettet. I gennemsnit tager det cirka tre dage, før ulovligt materiale fjernes fra nettet. I nogle tilfælde kun få timer. Red Barnet Danmark har aktuelt en plads i INHOPEs bestyrelse og deltager desuden i to årlige medlemsmøder med fokus på udveksling af faglig viden og drøftelser af fælles strategisk arbejde. INHOPE modtager økonomisk støtte fra EU-Kommissionen og har desuden tilknyttet et advisory board med deltagere fra relevante interessenter som Microsoft, Google, Facebook, Twitter, TrendMicro, Europol og Interpol.

ENACSO.EU

Red Barnet var i 2008 med til at etablere NGO-netværket eNACSO, European NGO Alliance for Child Safety Online, som ved udgangen af 2014 bestod af 28 NGO'er i EU og i lande, der grænser op til EU. Netværket støttes økonomisk af EU-Kommissionen og formålet med eNACSO er at samarbejde om at være civilsamfundets og børnenes stemme i udviklingen af politik og lovgivning, som har eller får betydning for børns brug af online medier.

NATIONALE NETVÆRK OG SAMARBEJDSFORA

Red Barnet, Medierådet for Børn og Unge og Center for Digital Pædagogik udgør tilsammen Sikker Internet Center, som er støttet af EU's Safer Internet Programme, der også står som arrangør af den danske udgave af Sikker Internetdag, der afholdes hvert år i februar. I 2015 blev dagen markeret internationalt i flere end 100 lande under sloganet "Let's Create a Better Internet Together". Læs mere på sikkertinternet.dk.

Arbejdet med at oplyse børn, unge og voksne om onlinesikkerhed sker desuden ofte i tæt samarbejde med Det Kriminalpræventive Råd, med teleindustrien og via faglige netværk og ved medvirken på konferencer og temadage i det omfang, tid og økonomi tillader.

DIGITAL BØRNESEX- TURISME

Kuno Sørensen, Red Barnet

Voksne, der er interesserede i sex med børn fra tredjeverdenslande, kan nu spare flybilletten og hjemmefra bestille live-streaming af overgreb, hvor de selv har lavet drejebogen. I denne artikel beskrives dette nye fænomen, baggrunden for det og den gældende lovgivning på området.

I 2011 indledte den Filippinske anklagemyndighed en ny slags retssag mod to svenskere og tre filippinere. De stod anklaget for at have organiseret, at voksne mennesker mod betaling kunne se på og bestemme forløbet i en live transmission af filippinske børn i direkte seksuelle handlinger. På engelsk blev fænomenet kaldt 'webcam child sex tourism', på dansk bliver det omtalt som live-streaming af seksuelle overgreb på børn. Man kunne også kalde det digital børnesexturisme.

I årevis har det været muligt at købe sig til webcam-sex, hvor voksne udfører liveshows på nettet. I lande som Filippinerne har der udviklet sig en større industri af denne form for prostitution, hvor kvinder bliver tvunget til prostitution på bordeller, hvor de skal være til rådighed for seksuelle handlinger – enten de traditionelle, hvor der er fysisk kontakt mellem kunden og den prostituerede, eller i den moderne tids udgave, hvor kunden får kontakt med den prostituerede over internettet. I begge tilfælde kan kunden bestemme eller diktere de seksuelle handlinger, der skal udføres, ligesom der er mulighed for at tilkøbe flere medvirkende.

Det er heller ikke nyt, at børn bliver solgt til prostitution. Det er foregået i årevis, og kunderne tæller også vestlige turister, som rejser til forskellige destinationer i blandt andet Asien og Mellemamerika, hvor der er både billigere og lettere adgang til børn end i Vesten. På internettets forskellige fora for voksne med seksuelle interesser i børn findes ligefrem rejseguides til sex med børn.

Det nye er, at vestlige voksne med seksuel interesse i børn nu kan sidde derhjemme ved computeren og bestille en seksuel liveoplevelse med børn. De kan oven i købet selv bestemme drejebogen til den seksuelle videooplevelse: et barn eller to børn? Pige eller dreng? Barn sammen med voksen?

SWEETIE-SAGEN

Efter sagen i 2011 besluttede den hollandske afdeling af børneorganisationen Terre des Hommes (menneskenes jord) sig for at undersøge problematikken nærmere. Med hjælp fra animatorer fik de skabt en fiktiv, virtuel filippinsk pige på 10 år ved navn Swe-

etie, som de oprettede en onlineprofil til på forskellige sociale medier og fora.

Så snart Sweetie viste sit virtuelle ansigt i forskellige frit tilgængelige chatprogrammer og fora, blev hun kontaktet af mange voksne mænd, der spurgte, om hun ville medvirke til online sex. I de to måneder, Sweetie var aktiv på nettet, fik Terre des Hommes identificeret flere end tusinde mænd, der kontaktede børn online med henblik på en seksuel udnyttelse.

FATTIGDOM OG BØRNEARBEJDE

Det er primært de rige vesterlændinge, der definerer markedet. Penge er knappe i mange udviklingslande, og derfor vil næsten enhver anmodning om ydelser over webcam blive imødekommet, også de grove og mest perverse ønsker. Den stigende udbredelse af internettet og mobiltelefoni i udviklingslandene gør det muligt at imødekomme den stigende efterspørgsel.

Fattigdom er hovedårsagen til, at disse børn bliver udnyttet online. Undersøgelsen fra Terre des Hommes viser endvidere, at ofre for digital børnesexturisme som regel også er blevet fysisk udnyttet til traditionel børneprostitution eller farligt børnearbejde. Ofte kommer de fra landdistrikterne, hvor forældrene har lånt penge til skyhøje renter for at kunne købe bærbare computere med webcam, så deres børn kan sælges til sexturisme – ofte i en meget ung alder. Forældrene har den fejlagtige opfattelse, at børnenes seksuelle handlinger foran et webcam ikke vil være lige så skadelige for børnene som fysisk seksuel kontakt med en fremmed. I nogle tilfælde arbejder børn på egen hånd fra internetcaféer, hvis der ikke er internetadgang hjemme. Der er også mere organiserede former for digital børnesexturisme, hvor alfonser oplærer børnene, lærer dem sextricks og tvinger dem til at optræde foran kameraet i fængselslignende, isolerede rum. Mange steder ser det lokale politi gennem fingre med disse aktiviteter mod behørig betaling.

SAGER I DANMARK

Ni sager fra Terres des Hommes-aktionen er endt i Danmark, hvor den første dom faldt i april 2015. En 62-årig mand blev dømt for forsøg på at få mindreårige til at medvirke i en pornografisk forestilling mod betaling. Han blev også dømt for at forsøge at krænke en eller flere mindreåriges blufærdighed samt for at besidde 375 billeder af pornografisk karakter med børn under 18 år.

Også i marts 2015 gennemførte politiet en koordineret aktion mod ti personer i seks forskellige politikredse. NC3 i Rigspolitiet havde fra en udenlandsk politimyndighed fået oplysninger om en række personer i Danmark, som var mistænkte for at have bestilt og betalt for live-streaming af seksuelle overgreb på børn i Filippinerne. Disse sager kommer frem, fordi man i efterforskningen har mulighed for at følge pengestrømmen. Hvis den streamede forestilling ikke er blevet gemt, kan udfordringerne i disse sager imidlertid være at skaffe beviser for, at den betalte live-streaming har omhandlet et barn. Den samme udbyder kan nemlig også tilbyde webcam-sex udelukkende med voksne deltagere.

STRAFFELOVEN DÆKKER

Red Barnet har deltaget i de tidligere oplysningskampagner, der har rettet sig mod den traditionelle børnesexturisme. Der har været to hovedbudskaber i disse kampagner. Dels at seksuelle overgreb skader børn, og dels at den danske straffelov også gælder, når man begår seksuelle overgreb mod børn i udlandet. Det samme gælder, når overgrebene begås digitalt, som det er tilfældet i disse sager med live-streaming. Politiets indsatser viser, at det internationale politisamarbejde også fungerer på dette område. Man kan ikke sidde og gemme sig hjemme bag skærmen og tro, at man kan undgå at blive stillet til ansvar for de overgreb, man er skyld i.

PERSPEKTIVERING – EN RÆKKE ETISKE OG ANDRE DILEMMAER

Gitte Jakobsen, Red Barnet

Vi lever i en digital tidsalder, og både børn og voksne zapper ubesværet mellem et online- og et offline-liv. Vi kommunikerer på tværs af landegrænser og kontinenter. Vi bevæger os ubesværet rundt i verden uden at rejse langt. Der følger rigtig mange gode ting med den større bevægelighed i verden og på nettet. Men der følger også store udfordringer og endog meget store problemer med, og de kan have alvorlige konsekvenser for rigtig mange børn. Det fremgår med al tydelighed af artiklerne i denne antologi.

I denne afsluttende artikel vil vi perspektivere på de temaer, vi har berørt i artiklerne. Vi bringer stof til eftertanke og opfordrer til en styrket indsats på en række områder, som kan gøre verden til et bedre og mere trygt sted at være barn.

EN NY TID – SAMME VIRKELIGHED

Vi bliver ofte spurgt af journalister og fagpersoner, om der sker flere seksuelle overgreb i dag end tidligere – eller om vi blot hører mere om det? Tidligere var der ikke så meget dokumentation, som vi har i dag. Men selv i dag, hvor næsten alt registreres og gøres op i statistikker, ved vi reelt ikke, hvor mange børn og unge, der udsættes for seksuelle overgreb, og slet ikke hvor ofte informationsteknologien spiller en rolle. Både fra krænker og ofre hører vi, at det kan være lettere at overskride både egne og andres grænser, når man er til stede på nettet. Vi kan derfor frygte, at flere og flere opsøger billeder af overgreb eller opsøger børn med det formål at begå seksuelle overgreb. Men vi ved for lidt, for dette relativt nye område er ikke belyst tilstrækkelig klart i statistikker og opgørelser. Alt for mange børn og unge finder ikke modet til eller stedet, hvor de kan fortælle om overgreb. Nogle børn og unge ved slet ikke, at der findes billeder af overgrebene. Men vi ved, at billederne findes. Og vi ved, at hvert enkelt billede hurtigt kan blive delt rigtig mange gange, fordi det deles på nettet og fordi nettet er tilgængeligt alle steder og til alle tider. Vi ved, at ufatteligt mange børn og unge udsættes for seksuelle overgreb. Vi ser stadig yngre børn på billederne, og vi ser stadigt grovere seksuelle overgreb.

SENFØLGER – BOGSTAVELIGT TALT

Som vi har beskrevet i denne antologi, er internettet fyldt med billeder, der krænker børn – enten fordi de viser deciderede seksuelle overgreb på børn, fordi de er blevet delt med nogen, som børnene ikke havde tænkt sig, eller fordi de er blevet brugt i en helt forkert kontekst. De billeder efterlader ofrene med livslange konsekvenser. Senfølger af seksuelle overgreb får en helt ny betydning, når vi taler om billeder af seksuelle overgreb, der er delt på nettet.

Tidligere stoppede seksuelle overgreb, når krænkeren ikke længere havde fysisk adgang til barnet. Enten fordi barnet flyttede eller blev flyttet, fordi krænkeren blev opdaget, dømt og sendt i fængsel, eller fordi krænkeren døde. Når billeder af seksuelle overgreb distribueres på nettet, så ophører de seksuelle overgreb aldrig.

Billeder, der ligger på nettet, kan nemlig aldrig helt blive slettet. Det betyder, at hver gang billedet bliver set, hver gang en voksen bruger det til at tilfredsstille sin seksuelle fantasi, er det en ny krænkelse af barnet. Den bevidsthed fylder meget for ofrene langt ind i voksenlivet. Det blev en øjenåbner for især medarbejdere på Centrene for Seksuelt Misbrugte, da de lyttede til vores oplæg. I de kommende år vil de møde stadig flere voksne, som er vokset op med internettet, og som søger hjælp til at bearbejde senfølger af grooming og it-relaterede seksuelle overgreb.

BØRN HAR RET

I Red Barnet har vi en særlig opgave i at beskytte børn mod vold, mobning og seksuelle overgreb. Vi arbejder med afsæt i FN's Børnekonvention, der fastslår, at børn har ret til beskyttelse mod seksuel udnyttelse og mishandling – herunder prostitution, medvirken i pornografi og andre ulovlige seksuelle aktiviteter. De har ret til privatliv og til tryghed.¹

Vores opgave er at redde, beskytte og styrke børnene. Det gør vi blandt andet gennem arbejdet i vores hotline mod overgrebsbilleder med børn på nettet. Vi gør det ved at tale børnenes sag og ved at uddanne fagpersoner. Og vi gør det ved at påvirke beslutningsta-

1) FN's Børnekonvention af 20. november 1989, artikel 34 m.fl.

gere og informere offentligheden om de særlige problemstillinger, der følger med internettets udbredelse, og dermed den ekstra risiko for, at billeder af seksuelle overgreb på børn distribueres.

GRÆNSERNES VOGTER

Vi er ikke moralens vogtere. Men vi vil gerne være med til at vogte grænserne for privatliv og for, hvordan voksne kan udnytte børn. Vores fokus er på beskyttelse af børnene. Derfor tillader vi os at melde klare holdninger ud og bryde tabuer, hvor der er brug for det. Det er stadig et tabu for de fleste, at også kvinder krænker børn seksuelt. Det er stadig et tabu for mange, at også drenge udsættes for seksuelle overgreb. Men begge dele sker. Og vi bliver nødt til at tale om det, så vi kan gøre noget ved det. Ellers kan vi ikke hverken forhindre nye overgreb i at ske eller hjælpe dem, der allerede har været udsat for dem.

I vores hotline-arbejde ser vi billeder af seksuelle overgreb, som vi ikke må og ikke vil vise. Men de er tydelig dokumentation for, at det, som de færreste vil tænke på endsiges tale om, sker.

Det fysiske overgreb stoppede på et tidspunkt, tillidsbruddet efterlod alvorlige dybe sår og ar. Måske blev relationen genoprettet i et vist omfang. Men billederne findes stadig. De misbruges stadig. Den bevidsthed følger med barnet ind i voksenlivet og videre helt frem til livets afslutning. Det er et vilkår, ja – men det er ikke i orden. Derfor skal vi blive ved at arbejde for, at billederne bliver fjernet fra nettet. De kriminelle skal vide, at der er øje på dem, at de risikerer at blive afsløret og straffet for deres handlinger. Og børn og voksne med senfølger skal have adgang til professionel hjælp, både når overgrebet afsløres, og når traumet gentagne gange trænger sig på og forstyrrer livet.

GROOMING BØR ANERKENDES BÅDE I BEHANDLING OG RETSPRAKSIS

Da børnehusene i princippet er involveret i langt de fleste sager, hvor der er mistanke eller viden om seksuelle overgreb på børn, fandt vi det i Red Barnet yderst relevant at tilbyde faglig viden

om it-relaterede seksuelle overgreb til børnehusenes medarbejdere og samarbejdspartnere. Besøg i børnehusene og mødet med flere end 120 fagpersoner, der har deres gang i børnehusene har givet os et godt indblik i arbejdet og i de udfordringer, der følger deraf.

Ved vores besøg i børnehusene fik vi et indtryk af, at der dels var behov for netop det, vi tilbyder med denne antologi - opkvalificering af fagpersoner, så de har den nyeste viden på området og både forstår de grooming-processer, der går forud for et it-relateret seksuelt overgreb, og for de senfølger, ofrene får af, at billeder af dem er distribueret.

Men vi fik også det indtryk, at mange fagpersoner er usikre på balancen i, hvor meget og hvordan, man skal spørge børnene.

Her gælder det helt enkle: Der er ikke nogen, der dør af, at man stiller spørgsmål. Men nogle børn og unge har det rigtig svært, fordi man ikke spørger. Spørgsmålene skal stilles i forbindelse med udredning, men de skal også være med i det terapeutiske arbejde med børnene. I dag er det kommunerne, der bestemmer, om børn har brug for psykologisk behandling og terapi som følge af seksuelle overgreb. Et tilbud, der skal findes uden for børnehusenes regi. Det betyder, at børnene skal forholde sig til endnu en (eller flere) fagperson(er). De skal fortælle historien igen og bruge energi på at etablere endnu en tillidsrelation, før de kan tale om tillidsbrud. Det er en ekstra og i langt de fleste tilfælde helt unødvendig belastning at pålægge et barn.

Set fra et børneperspektiv mener vi, at det vil være oplagt at give børnehusene mulighed for at tilbyde den højt specialiserede psykologiske eller terapeutiske behandling til børnene. Også når det gælder børn, der lever med, at billeder af overgrebene ligger på nettet, samt de mange børn, der har brug for hjælp til at forstå og bearbejde den grooming, det voldsomme tillidsbrud og manipulationen, de har været ofre for.

GROOMING – FORBUDT FOR BØRN!

Grooming er beskrevet indgående i en artikel i denne antologi. Hele processen, hvor en voksen gør sig til ven med et barn, gør

barnet afhængig af sig og lægger skyld på barnet, der ikke går med på den voksnes præmis eller prøver at træde ud af relationen. Alt sammen med det mål at skabe en situation, hvor den voksne kan begå seksuelt overgreb på barnet online eller offline. Det er et voldsomt tillidsbrud i barnets verden. En manipulation, som barnet ikke har nogen mulighed for at gennemskue, før det er for sent. Hvis den voksne fra start fortalte om sine hensigter, så ville flere børn uden tvivl sige klart fra. Men ikke alle voksne fortæller, at de er voksne. Nogle giver sig ud for at være jævnaldrende. Andre oplyser rigtig alder, men skjuler deres hensigt. Barnet tror, det er en ny ven, de har mødt på nettet. Og venner vil som udgangspunkt kun en det gode. Eller vil de? Nogle gange kunne man ønske sig, at grooming var forbudt. Det burde i hvert fald være forbudt, at voksne groomer børn med det formål at begå seksuelle overgreb eller på anden måde krænke et barns liv og hele integritet. I dansk retspraksis har vi set, at der er faldet dom i sager, hvor det var dokumenteret for eksempel i chatlogs, at den voksne klart havde til hensigt, at det fysiske møde skulle ende med sex med en mindreårig. Men dommen handlede ikke om groomingen. Den handlede om det planlagte seksuelle overgreb.

Artiklen om psykologisk behandling af børn, der har været ofre for it-relaterede seksuelle overgreb viser med al tydelighed, at det har voldsomme konsekvenser for børnene. Ofte er det nødvendigt først at bearbejde grooming-oplevelsen og hjælpe barnet til at forstå, hvad der faktisk skete i det tillidsbrud, og at det ikke er barnets skyld, før det overhovedet er muligt at begynde at bearbejde de(t) seksuelle overgreb.

Men det er ikke kun i forhold til behandlingen af ofre for it-relaterede seksuelle overgreb, at grooming bør få større opmærksomhed. Den danske straffelov har ikke præciseret begrebet grooming, men henviser nogle steder til, at det er en skærpende omstændighed, når den voksne anvender sin 'på alder og erfaring beroende overlegenhed' til at begå seksuelle overgreb mod børn. Ud fra dansk straffelov skal begrundelserne for at straffe en voksen, der har groomet et barn frem til et seksuelt overgreb, stykkes sammen af flere forskellige paragraffer. Det vil afklare og lette arbejdet med disse sager, hvis vi i Danmark, som

andre lande allerede har gjort, samler bestemmelserne om denne type kriminalitet i en særlig grooming-paragraf.

BILLEDERNE FINDES – SELVOM DE ER SLETTET

Politiet arbejder lokalt, nationalt og internationalt på at fange forbrydere. De arbejder for at redde børnene fra de seksuelle overgreb. De samler viden og information. De vurderer billeder og beregner hashværdier og registrerer PhotoDNA som deles på tværs af landegrænser og kontinenter. Sammen med Microsoft, Google, Twitter, Facebook og mange andre store og små interessenter på markedet og sammen med teleindustrien og en lang række interesseorganisationer arbejder de for at få fjernet de ulovlige billeder fra nettet. Det kan virke som en Sisyfos-opgave. Jo mere vi gør, jo mere er der stadig, der skal gøres.

Vi er ikke i tvivl om, at vi skal gøre det, vi gør. Billederne skal afsløres og fjernes fra nettet. Men vi anerkender samtidig, at det er et konstant dilemma. Uanset hvor mange billeder, der fjernes fra nettet, og uanset hvor meget, det lykkes at begrænse adgangen til (nye) billeder, så vil der altid være en efterspørgsel efter nye billeder og film. Voksne med seksuelle fantasier om børn er der stadig. De opsøger, køber, downloader og videredistribuerer billeder af overgrebene for enten at opfylde deres egne seksuelle behov, eller fordi de kynisk har regnet ud, at her er der (mange) penge at tjene.

IKKE ALLE ER PÆDOFILE

Ikke alle voksne, der begår seksuelle overgreb på børn, er pædofile. Ikke alle pædofile begår seksuelle overgreb på børn. Pædofili er en klinisk diagnose, som anvendes på voksne, der har en vedvarende og eksplicit seksuel præference for børn indtil pubertetsalderen. Voksne, der har en seksuel præference for sex med børn, der er kommet i pubertet, benævnes hebefile. Den seksuelle tiltrækning til børn eller teenagere skal være stærkere end til voksne.

Men også voksne, som i øvrigt indgår i seksuelle relationer med andre voksne, kan være tiltrukket af børn, mindre børn,

større børn, teenagere og begå seksuelle overgreb på børnene. Ligesom voksne, der ellers ikke indgår i seksuel relation med andre voksne kan gøre det. Både mænd og kvinder begår seksuelle overgreb. Og både drenge og piger udsættes for seksuelle overgreb. Vi ved det, fordi vi hører historierne, og fordi vi ser billederne.

Fælles for voksne, der begår seksuelle overgreb på børn, er, at de ofte omtales over en kam som pædofile, men det er altså ikke dem alle, der er det. Desuden findes pædofile, som lever med deres afvigende seksualitet uden nogensinde at begå et overgreb.

BRYD CIRKLEN

Hvis vi for alvor skal forebygge seksuelle overgreb, så skal vi også rette indsatsen mod de voksne, der begår overgrebene. Vi skal sikre, at der findes relevante tilbud om hjælp og behandling til voksne, så de ikke begår nye overgreb. Sådan et landsdækkende tilbud findes på sexologisk klinik. Red Barnet samarbejder med sexologisk klinik om Bryd cirklen – en kampagne, der henvender sig til voksne med seksuelle fantasier om børn, så de bliver opmærksomme på muligheden for at få hjælp, inden de begår overgreb.

HJÆLP TIL BØRNENE – I TIDE

Der er også fortsat brug for hjælp til børn med en seksuelt grænseoverskridende adfærd. JanusCentret er en klinik for bl.a. psykologisk udredning og behandling af børn, der udviser seksuelt bekymrende adfærd. Med de tilsvarende projekter, Juno i Århus og SEBA i Aalborg, er der i dag mulighed for at tilbyde landsdækkende udredning og behandling til børn. Og der er brug for det. Nogle børn har selv været udsat for seksuelle overgreb og gør det mod andre, de selv er blevet udsat for. Nogle børn har været vidner til vold eller seksuelle overgreb og reagerer ved at udvise seksuelt bekymrende adfærd. Også her spiller internettet en rolle, fordi tilgangen til stereotyp voksenporno og billeder af seksuelle overgreb på børn kan være en medvirkende faktor og

skal tænkes med, når vi forsøger at forstå, hvorfor nogle børn overskrider andres børns (og voksnes) seksuelle grænser. Uanset årsag, så er der brug for at sætte ind med hjælp til børnene så tidligt som muligt. Det betyder, at børnene og de voksne omkring børnene skal vide, at der er hjælp at få. Måske er der brug for en kampagne rettet mod børn, en børneudgave af Bryd cirklen-kampagnen? Børn er ikke pædofile. Men nogle børn krænker andre børn seksuelt, og de har brug for hjælp. Jo tidligere, jo bedre.

YTRINGSFRIHED – MED EN PRIS

I takt med at stadig flere mennesker får stadig større adgang til stadig mere avancerede tegne- og grafikprogrammer og software, der kan ændre så meget på et foto, at det ikke længere ligner det 'rigtige' foto, men en manipuleret kunstnerisk fremstilling, kan det være vanskeligt at afgøre, om barnet på billedet faktisk er et rigtigt barn - eller om det 'kun' er en tegning – altså kunst.

Billeder af seksuelle overgreb på børn er klart ulovlige. Nogle billeder kunne vi ønske os også var omfattet af straffeloven; billeder i gråzonen. Andre billeder er ikke – og bliver nok aldrig – ulovlige. Selvom de for mange af os kan virke krænkende på grund af deres indhold. Kunstneriske fremstillinger, tegninger, computergenererede billeder af voldtægter og andre former for krænkelser af børn er kun ulovlige i de tilfælde, hvor de er så naturtro, at de kan forveksles med virkeligheden. Tekster, der udpensler voldsomme fantasier om voldtægt og bestialske overgreb på børn, er ikke ulovlige. Fordi de ikke handler om eller viser 'rigtige' børn. Og desuden har vi ytringsfrihed, og hvem skal gøre sig til dommer over menneskers fantasier og kunstneriske udtryk?

DET UMULIGES KUNST

Det er muligt, at det er kunst. Men nogle gange er det også det umuliges kunst at balancere i spændet mellem den objektive vurdering og den subjektive følelse af væmmelse, når man ser disse kunstneriske udtryk i billeder og tekst. Den subjektive oplevelse af at blive krænket ved at se sådanne billeder og tekster er ikke

og kan vel heller ikke omfattes af straffeloven. Så skulle så meget andet i verden også være strafbart. Vi værner om ytringsfriheden. Men nogle gange har den samme ytringsfrihed en pris.

Computerfremstillede billeder ligner nogle gange rigtige børn, men sjældent så meget, at de bliver ulovlige. Hvis de billeder, overgrebsbilleder, voldtægt, ekstreme fysiske overgreb, blev ulovlige, ville det så krænke ytringsfriheden? Ja, for nogle ville det. Ville det reelt beskytte børn? Måske. Men hvor meget ville det koste af politiets ressourcer? Hvor meget af deres tid ville gå fra arbejdet med at finde de rigtige børn og få stoppet de seksuelle overgreb på dem? Også her møder vi et dilemma, som vi gerne vil gøre noget ved, men som vi ikke kan ændre på.

YNGRE BØRN OG GROVERE OVERGREB

I arbejdet med håndtering af anmeldelser af billeder af seksuelle overgreb på børn på nettet, ser vi stadig flere billeder af meget små børn.

Det er i sig selv svært at begribe, at nogle voksne begår seksuelle overgreb på børn. Det gør voldsomt indtryk at se billeder af seksuelle overgreb. Udslettelige indtryk, når man ser billeder eller video, hvor et lille barn blive tvunget til at tilfredsstille en voksens seksuelle behov. Små børn og spædbørn, der udsættes for gennemført voldtægt. Børn, som burde kunne vide sig trygge i voksnes varetægt, men som manipuleres og oplæres til at gøre præcis det, de voksne kræver. Børn, som bedøves og voldtages.

Vi kan ikke dokumentere med statistikker, at det er en tendens i tiden, at børnene bliver yngre og overgrebene grovere. Måske har det altid været sådan. Vi ser det bare mere nu, hvor billederne distribueres på nettet. Eller måske er det en følge af den større udbredelse af billeder og film, at flere ser, hvad andre gør, og så gør de mere og gør det værre.

DET ER SLEMT

Uanset om der sker flere seksuelle overgreb i dag end tidligere, og uanset, om børnene bliver yngre og overgrebene grovere end

de var tidligere, så er det en kendsgerning, at hver gang ét barn udsættes for et seksuelt overgreb, er det én gang for meget. Hver gang et billede af seksuelle overgreb på børn uploades, distribueres, downloades og bruges til at tilfredsstille voksnes seksuelle behov, så er det én gang for meget. Og ja, det er slemt. Seksuelle overgreb efterlader dybe sår, og når billederne ligger på nettet, tilføjer det en ekstra dimension og et helt nyt perspektiv på begrebet 'senfølger af seksuelle overgreb'.

Det er derfor, vi i Red Barnet har valgt at sætte fokus på problemet med denne antologi. Det er derfor, vi har valgt at investere tid og ressourcer i at dele faglig viden med fagpersoner rundt i hele landet. Vores håb og ønske er, at det bidrager til, at flere tør spørge oftere, så børn og unge får hjælp tidligere. Kvalificeret, opdateret, fagligt kompetent hjælp. Det er også vores håb og ønske, at beslutningstagere i Danmark læser med og forstår, at der er brug for langt større fokus på og indsats mod de it-relaterede seksuelle overgreb.

HVOR SLEMT KA' DET VÆRE?

– En antologi om it-relaterede seksuelle overgreb på børn og unge

”Det skete jo ikke rigtigt. Det var på nettet, og vi mødtes aldrig sådan fysisk.” Dreng, 14 år

”Hvor slemt kan det være? Der er jo ikke sket et fysisk overgreb.” Voksen i behandlingssystemet

De seksuelle krænkere har fundet ud af, at de sociale medier byder på nye muligheder for at udvikle kontakter og venskaber med børn og unge. De har også fundet ud af hvor enkelt, det er, at tage billeder og film af de seksuelle overgreb og dele dem med andre mennesker, der har de samme seksuelle interesser.

Den digitale informationsteknologi og de sociale medier følger nogle nye aspekter til forståelsen af, hvordan seksuelle overgreb foregår og hvilke virkninger, de har på ofrene. Der er brug for, at alle fagpersoner, som arbejder med børn og unge, har en viden på dette område. Alle former for seksuelle overgreb er skamfulde og tabubelagte. Derfor har børn og unge, der mistrives, også brug for direkte spørgsmål om, hvilken rolle dårlige oplevelser online betyder for dem. Men dialogen med dem skal ske med en forståelse for hvor krænkende, intimiderende og traumatiserende oplevelser kan være – også når de foregår online.

Red Barnet har samlet denne antologi med den seneste viden på et område i konstant udvikling og fyldt med faglige udfordringer.